

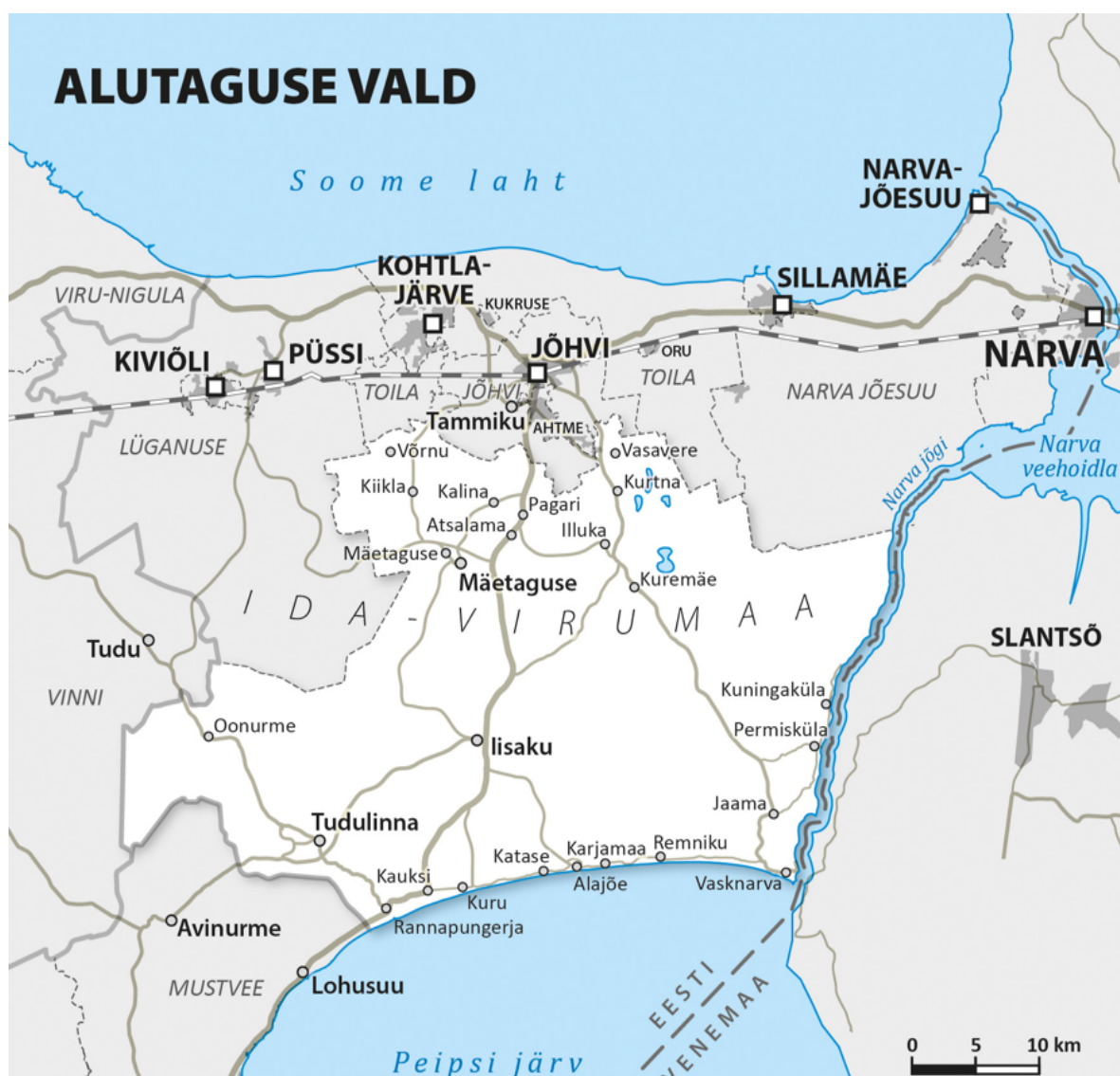
Alutaguse valla haridusvõrgu arengukava 2023+

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. HARIDUSKORRALDUS ALUTAGUSE VALLAS	5
1.1. VALLA HARIDUSVÕRK	5
1.2. ALUSHARIDUS	6
1.3. ÜLDHARIDUS	8
1.4. HUVIHARIDUS JA HUVITEGEVUS KOOLIDES	12
1.5. TÖÖTAJATE KOOSSEIS	13
1.6. KINNISVARA	16
1.7. FINANTSEERIMINE	19
2. MÕJUTEGURID JA VÄLISKESKKOND	22
2.1. RAHVASTIKUARENGUD VALLAS JA PIIRKONDADES	22
2.2. TEENUSEVAJADUSE PROGNOOS	29
2.3. VALLA FINANTSVÕIMEKUS	32
2.4. HARIDUSPOLIITIKA EESTIS	35
3. STRATEEGIA JA TEGEVUSKAVA	39
3.1. TUGEVUSED JA VÄLJAKUTSED LÄHTUVALT HETKEOLUKORRAST	39
3.2. TULEVIKUNÄGEMUS HARIDUSKORRALDUSEST	43
3.3. RAKENDATAVAD MEETMED	45
3.4. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE, SEIRE JA UUENDAMINE	51
LISA 1 RAHVASTIKUPROGNOOS PIIRKONDADES	52

SISSEJUHATUS

Alutaguse vald on omavalitsusüksus Ida-Virumaal, mis moodustati 24. oktoobril 2017. aastal Alajõe, Iisaku, Illuka, Mäetaguse ja Tudulinna valla ühinemise tulemusena. Valla naabriteks on põhjaosas Lüganuse vald, Toila vald, Kohtla-Järve linn, Jõhvi vald ja Narva-Jõesuu linn (kõik Ida-Virumaa), lääneosas Vinni vald (Lääne-Virumaa) ning kaguosas Mustvee vald (Jõgevamaa). Idaosas piirneb vald ligi 30 km ulatuses Narva jõega ning lõunas ligi 35 km ulatuses Peipsi järvega. Valla elanike arv oli rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2023. a 4660, pindala on ligikaudu 1465 ruutkilomeetrit. **Territooriumilt on tegu Eesti mandriosa suurima omavalitsusüksusega, mis on samas ka kõige hõredamalt asustatud** (3,2 inimest ruutkilomeetril). Alutaguse valda iseloomustab maaline ja hõredalt asustatud ruumimuster, vallas suuremad tömbekeskused puuduvad (joonis 1).

Joonis 1. Alutaguse valla paiknemine

Valla eripäraks on paiknemine põlevkivikaevandamise piirkonnas, mis on ühelt poolt toonud eelarvesse arvestatavat tulu (ressursitasu), kuid teisalt põhjustanud ka väljakutseid keskkonna vaates. 2023. a. seisuga on selge, et pikemas perspektiivis fossiilsetest kütustest

elektri tootmine hääbub. Põlevkivi kasutamise lõpetamine energeetikas ehk nn rohepööre tähendab seda, et vald peab olema suuteline kohanema väiksema tulubaasiga, mis on väljakutse. Oluline muudatus toimub juba 2028. aastal, kui Viru Keemia Grupile (VKG) kuuluv Ojamaa kaevandus suletakse (toodangut ei kavandata alates 2029. aastast).

Haridus on kohalike omavalitsuste (KOV) jaoks prioriteetne teema, kuna see on aluseks kohaliku elu ning teenuste korraldamisel ning kogukonna hoidmisel ja arendamisel. Samuti on valdkond KOVide jaoks eelarve vaates selgelt kõige suurema osakaaluga. Seega on oluline määratleda selged sihid, mida hariduses soovitakse saavutada ning mis võtavad seejuures arvesse nii kohaliku toimekeskkonda kui ka väliskeskkonna suundumusi. Haridusvõrgu arengukava eesmärk ongi luua konkreetne alus järgnevate aastate haridusvaldkonna arendamiseks Alutaguse vallas.

Käesolev arengukava keskendub **Alutaguse valla haridusvõrgu arendamise alternatiividele ja lahendustele**, kava raames ei lahendata haridusasutuste sisulisi eesmärke (õppesuunad vms), mis on eelkõige iga haridusasutuse enda kujundada.

Haridusvaldkonna arengukava koostamise peamised põhjused on järgmised:

- valla elanikkond on olnud vähenev ja vananev, sh on vähenemas laste arv ning sellega kaasneb ümberkorralduste vajadus valla haridusasutuste võrgus;
- valla tulubaas on pikemas perspektiivis kahanev, mida tuleb silmas pidada pikaajalist arengut ja investeringuid kavandades;
- haldusreformi järel on vallas ellu viidud mitmeid hariduskorralduslikke muudatusi, kuid endiselt on oluline liikuda edasi eesmärgiga moodustada valla hallatavatest asutustest ühtne ja hästi toimiv haridusasutuste võrgustik, mis on kestlik;
- vajalik on vallaülene nägemus haridusasutuste toimimisest tulevikus. Oluline on eesmärkide ja tegevuse kokkuleppimine;
- sisu osas on oluline lähtuda riiklikust hariduspoliitikast, seda nii hariduskorralduses kui ka sisu arenduses.

Arengukava koosneb kolmest peatükist. Esimesed peatükis sisaldavad haridusvaldkonna jaoks olulist taustainfot – ülevaadet valla haridusmaastikust ning väliskeskkonna suundumusi. Seejuures antakse esimeses osas põhjalik ülevaade praegusest hariduskorraldusest Alutaguse vallas, sh alus-, üld- ja huvihariduse töö põhinäitajad.

Teine peatükk sisaldab rahvastiku seniste arengute analüüsi ja prognoosi (sh vajadus lasteaia- ja koolikohtade järele piirkonniti) ning väliskeskkonna suundumuste ülevaadet, sh Eesti hariduspoliitiliste suundade kirjeldust.

Kolmas peatükk hõlmab haridusvaldkonna arendamise strateegiat, sh võetakse kokku kahe esimese osa järeldused, nägemus haridusvõrgu vajalikest ümberkorraldustest, visioon ning selle elluviimiseks rakendatavad meetmed ja tegevused.

Vallavalitsus tänab kõiki haridusvõrgu arengukava koostamises osalejaid!

1. HARIDUSKORRALDUS ALUTAGUSE VALLAS

1.1. Valla haridusvõrk

Arengukava analüütilises osas on vald jaotatud algselt viieks piirkonnaks:

- Alajõe piirkond (552 inimest¹); pindala 110 km², asustustihedus 5,0 in/km²;
- lisaku piirkond (1177 inimest); pindala 258 km², asustustihedus u 4,6 in/km²;
- Illuka piirkond (1004 inimest); pindala 517 km², asustustihedus u 1,9 in/km²;
- Mäetaguse piirkond (1510 inimest); pindala 285 km², asustustihedus u 5,3 in/km²;
- Tudulinna piirkond (417 inimest); pindala 270 km², asustustihedus u 1,5 in/km².

Valla haridusteenuste vaates on eristatud ka **kolme piirkonna vaade, kus Alajõe, lisaku ja Tudulinna piirkond moodustavad kokku lisaku piirkonna.**

Alutaguse valda iseloomustab maaline ja hõredalt asustatud ruumimuster. Vallas on 75 asustusüksust: vallakeskus lisaku alevik, Mäetaguse alevik ja 73 küla. Asustus on koondunud peamiselt suurematesse keskustesse ja nende lähiümbrusesse ning suuremate maanteed äärde. Tulenevalt loodulikest tingimustest on vallas ohtralt hõredalt asustatud alasid.

Rahvastiku paiknemise vaates suurem tõmbekeskus vallas puudub - Alutaguse valla puhul selgelt tegemist mitme keskusega omavalitsusega. Suuremad tõmbekeskused on vallast põhjapool asuvad Jõhvi ja Kohtla-Järve linnad.

Alus- ja üldharidusasutused paiknevad vallas neljas asulas, kokku on asutusi viis:

- lisaku Lasteaed tegevuskohtadega lisaku alevikus ja Tudulinna külas;
- lisaku Gümnaasium lisaku alevikus (12. klassiga n-ö täistsükli kool);
- Illuka Kool Illuka külas (9-klassiline lasteaed-kool);
- Mäetaguse Lasteaed Mäetaguse alevikus;
- Mäetaguse Põhikool Mäetaguse alevikus (9-klassiline kool).

Huviharidust pakub vallas **lisaku Kunstide Kool.**

Haridusteenustega asulate kaugus üksteisest on suur – nii vahemaa kui ka sõiduaeg ületavad üldjuhul 15 kilomeetri ja -minuti piiri. Valla äärealadelt vaadates on vahemaad oluliselt pikemad (tabel 1).

Tabel 1. Haridusasutustega asustusüksuste vahemaad (Regio veebikaart)

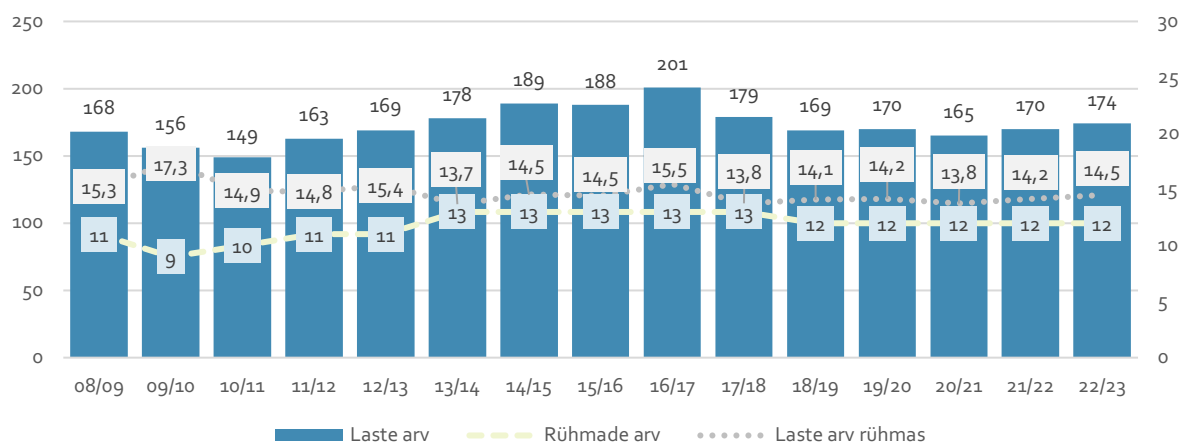
		Vahemaa (kilomeetrit)					
		lisaku	Mäetaguse	Illuka	Tudulinna	Vasknarva	Jõhvi
Vahemaa (minutit sõiduaega)	lisaku		18	22	19	34	32
	Mäetaguse	14		15	35	49	20
	Illuka	19	15		40	35	18
	Tudulinna	17	28	34		46	50
	Vasknarva	33	40	28	48		52
	Jõhvi	26	18	18	41	42	

Maakonnakeskusesse Jõhvis on Mäetaguse alevikust ja Illuka külast sõita ligi 20 minutit, Tudulinna külast ligi kolmveerand tundi. Tudulinna jaoks on lisaku alevikuga samaväärsel kaugusel Avinurme alevik Mustvee vallas.

¹ Elanike arvud seisuga 01.01.2023. a (rahvastikuregister)

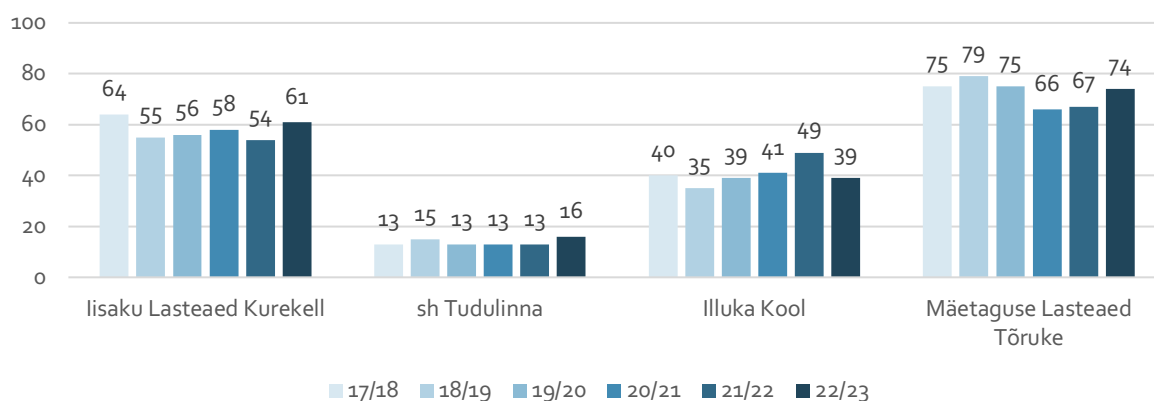
1.2. Alusharidus

Õppeaastal 22/23 käis valla lasteaedade 12-s rühmas kokku 174 last. Lasteaialaste arv on viimase 15 aasta jooksul kõikunud vahemikus 150-200 last. Möödunud viiel aastal on nii laste kui ka rühmade arv olnud stabiilne. Laste keskmine arv rühmas pole samuti viimasel kümnendil oluliselt muutunud, õppeaastal 22/23 on rühmas keskmiselt 14,5 last (joonis 2).

Joonis 2. Laste arv Alutaguse valla lasteaedades õppeaastatel 08/09 kuni 22/23 (EHIS)

Suurima rühmade ja laste arvuga on Mäetaguse Lasteaed Tõruke (5 rühma ja 74 last). Lisaku Lasteaias Kurekell on neli rühma – kolm rühma 45 lapsega lisaku alevikus ja üks rühm 16 lapsega Tudulinna külas. Illuka Kooli lasteaiaosas on kolm rühma 39 lapsega. Kuigi erisuunalisi kõikumisi tulenevalt aastakäikude suurusest esineb, on laste arv lasteaedades möödunud kuuel aastal püsinud samas suurusjärgus (Joonis 3).

Joonis 3. Laste arv Alutaguse valla lasteaedades õppeaastatel 16/17 kuni 22/23 (EHIS)

Nii valla kui ka lasteaedade vaates on pikaajaline trend olnud laste keskmise arvu langusele rühmades. Teisalt on avatud sõimerühmasid ja kohtade kalkuleerimise juures on vaja arvestada erivajadusega lastega, kelle arv on olnud ajas kasvav. Kõige väiksem rühmade täituvus on Illuka Kooli lasteaias (13 last), enim on lapsi rühma kohta lisaku Lasteaias. Ajas on rühmatäituvus enim kahanenud valla suurima rühmade arvuga Mäetaguse lasteaias (tabel 2).

Tabel 2. Keskmine laste arv rühmas (EHIS)

õppeaasta	Alutaguse vald	Iisaku Lasteaed Kurekell	Illuka Kool	Mäetaguse Lasteaed Tõruke
08/09	15,3	12,2		19,0
09/10	17,3	16,3		18,2
10/11	14,9	14,3	14,0	15,6
11/12	14,8	15,0	11,5	16,0
12/13	15,4	16,5	15,0	14,6
13/14	13,7	13,0	12,3	15,2
14/15	14,5	13,6	16,3	14,4
15/16	14,5	12,8	14,7	16,0
16/17	15,5	15,0	13,7	17,0
17/18	13,8	12,8	13,3	15,0
18/19	14,1	13,8	11,7	15,8
19/20	14,2	14,0	13,0	15,0
20/21	13,8	14,5	13,7	13,2
21/22	14,2	13,5	16,3	13,4
22/23	14,5	15,3	13,0	14,8

Rühmad lasteaedades on komplekteeritud vastavalt laste vanusjaotusele ja profiilile. Sõimerühmad on avatud kolmes suuremas lasteaia. Erivajadusega laste tarvis on Illukal ja Tudulinna sobitusrühm.

Valla lasteaiaid teenindavad oma valla lapsi - 93% valla lasteaedades käivatest lastest on Alutaguse valla registreeritud elukohaga, teistest omavalitsustest pärit lapsi on käesoleval õppeaastal 12. Väljaspool valda lasteaia käivate laste arv on vähenenud, õppeaastal 22/23 oli neid 30, valdav osa neist Kohtla-Järve linna lasteaedades (tabel 3).

Tabel 3. Lasteaialapsed õppeaastatel 17/18 kuni 22/23 (EHIS)

	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23
KOV lasteaedades kokku	179	169	170	165	170	174
sh KOV lapsed	163	156	158	155	155	162
sh teise KOV lapsed	16	13	12	10	15	12
KOV laste osakaal KOV lasteaedade lastest	91%	92%	93%	94%	91%	93%
KOV lapsed kokku	208	187	197	189	189	192
KOV lapsed mujal	45	31	39	34	34	30
KOV lastest paikne	78%	83%	80%	82%	82%	84%

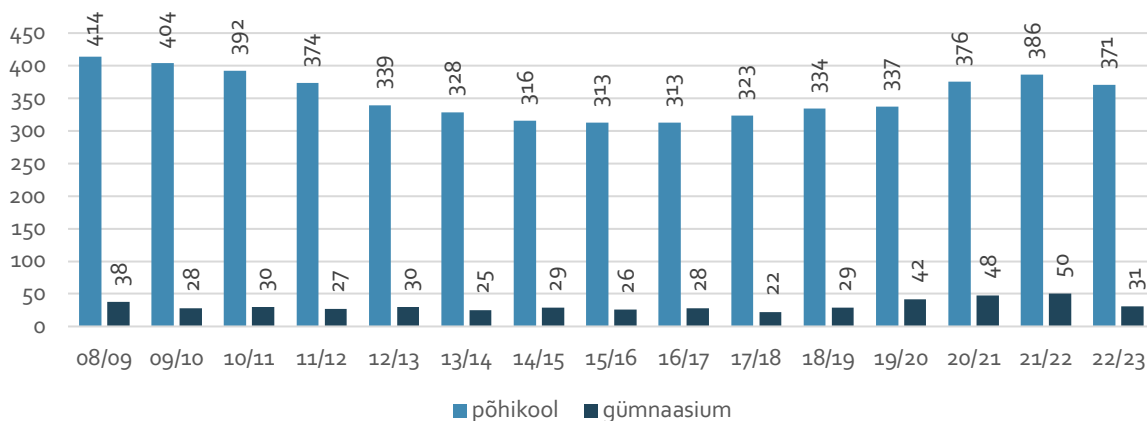
Vallasiseselt on kõige paiksemad Iisaku ja Tudulinna lapsed, kus enam kui 90% piirkonna lastest käib lasteaia kohapeal. Väljaspool valda käib lasteaia paarteist Mäetaguse kui ka Illuka piirkonna last. Teise omavalitsuse elukohaga lapsed jaotuvad lasteaedade vahel võrdseks. Valla siseselt piirkondade vahelist lasteaialase rännet sisuliselt ei toimu (tabel 4).

Tabel 4. Lasteaia valikumuster piirkondades õppeaastal 22/23 (EHIS)

Lapse elukoha piirkond	Lasteaegade asukoha piirkond			Lapsed KOV lasteaedades	Lapsed mujal	Lapsi piirk. kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma KOV-is
	Iisaku	Illuka	Mäetaguse					
Alajõe				0	4	4	0%	0%
Iisaku	40		1	41	2	43	93%	95%
Illuka		35		35	11	46	76%	76%
Mäetaguse			69	69	12	81	85%	85%
Tudulinna	17			17	1	18	94%	94%
Muu KOV	4	4	4	12				
Kokku	61	39	74	174	30	192	0%	84%
Piirkonna lapsi	93%	90%	93%					

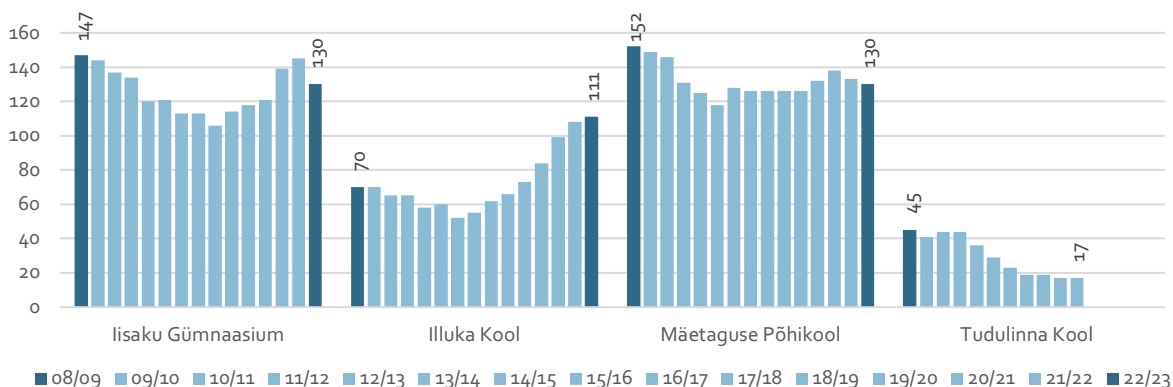
1.3. Üldharidus

Võrreldes 15 aasta taguse ajaga on õpilaste arv Alutaguse valla koolide põhikooliastmes ja gümnaasiumis kahanenud. Teisalt oli madalseis eelmise kümnendi keskel ja möödunud kuue aasta jooksul on eelkõige põhikooliõpilaste arv taas kasvanud, ületades kolmel viimasel õppeaastal 370 õpilase piiri. Gümnaasiumiõpilaste arv on olnud kogu perioodi jooksul väike, jäädes vahemikku 22-50 õpilast (joonis 4).

Joonis 4. Õpilaste arv Alutaguse valla koolides õppeaastatel 07/08 kuni 22/23 (EHIS)

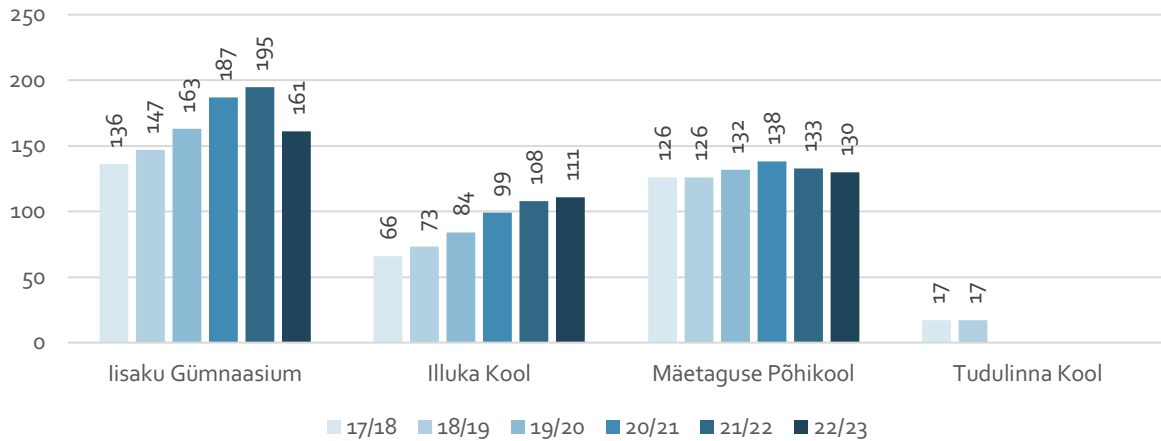
Alutaguse valla koolides õppis õppeaastal 22/23 kokku 402 õpilast, neist 371 põhikoolis ja 31 gümnaasiumis. Kolme kooli õpilaste arv põhikooliastmes on samas suurusjärgus – lisaku Gümnaasiumis on õpilasi 130, Illuka Koolis 111 ja Mäetaguse Põhikoolis 130. Möödunud viieteistkümnel aastal on olnud olulisemateks muutusteks Tudulinna kooli sulgemine õppeaastast 19/20 ja õpilaste arvu kiire kasv Illuka Koolis (joonis 5).

Joonis 5. Õpilaste arv Alutaguse valla koolides põhikooliastmes õppeaastatel 07/08 kuni 22/23 (EHIS)

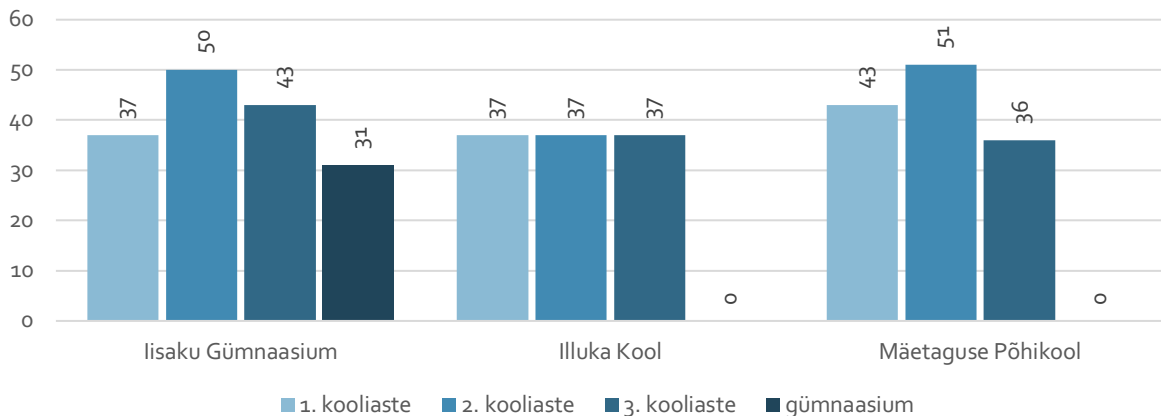
Möödunud kuue aasta jooksul on õpilaste arv Mäetaguse Põhikoolis püsinnud stabiilne. Illuka Kooli on lisandunud 45 õpilast. lisaku Gümnaasiumis aset leidnud õpilaste arvu kasv on õppeaastal 22/23 asendunud langusega nii põhikooli- kui ka gümnaasiumiastmes (joonis 6).

Joonis 6. Õpilaste arv Alutaguse valla koolides õppeaastatel 16/17 kuni 22/23 (EHIS)

Õppeaastal 22/23 on lisaku Gümnaasiumis ja Mäetaguse Põhikoolis arvukaim II kooliaste. Kui Mäetagusel on I aste suurema õpilaste arvuga kui III aste, siis lisakul vastupidi ehk esimesest astmest on peale tulemas vähem õpilasi, kui põhikoolist väljumasa. Illuka koolis on õpilased jaotunud astmete vahel võrdselt (joonis 7).

Joonis 7. Õpilaste arv koolides kooliastmete lõikes õppeaastal 22/23 (EHIS)

Alutaguse valda registreeritud lapsed moodustavad 80% põhikoolide õpilastest. **Mujalt pärit õpilaste arv on arvuliselt oluliselt suurenenud, käesoleval õppeaastal 75 õpilast.** Paarikümne võrra on vähenenud Alutaguse valla laste arv, kes õpivad väljaspool koduomavalitsust (99 õpilast õppeaastal 22/23) ehk **haridusränne vallast välja ületab sisserände**. Enim õpilasi õpib väljaspool valda Kohtla-Järve linna ja Jõhvi valla koolides. Samuti on Alutaguse valla koolidesse mujalt tulevad õpilased valdavalt pärit neist kahest omavalitsusest (tabel 5).

Tabel 5. Põhikooliõpilased õppeaastatel 17/18 kuni 22/23 (EHIS)

	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23
KOV põhikoolides kokku	323	334	337	376	386	371
sh KOV õpilased	276	288	268	291	301	296
sh teise KOV õpilased	47	46	69	85	85	75
KOV õpilaste osakaal KOV koolide õpilastest	85%	86%	80%	77%	78%	80%
KOV õpilased kokku	395	394	373	389	388	395
KOV õpilased mujal	119	106	105	98	87	99
KOV õpilastest paikne	70%	73%	72%	75%	78%	75%

Vallasiseselt on kõige paiksemad lisaku piirkonna põhikooliõpilased, neist 86% õpib lisaku Gümnaasiumis. Illuka piirkonna lastest õpib Illuka Koolis 71% (55 last), 22 last õpib väljaspool valda. Mäetaguse piirkonna lastest õpib Mäetaguse Põhikoolis 67% (113 õpilast), 43 last õpib väljaspool valda. Alajõe ja Tudulinna lastele on piirkonnakooliks lisaku Gümnaasium. Alajõe piirkonna 13-st lapsest õpib 5 valla koolides ja 8 väljaspool valda (arvestades geograafilist paiknemist, võib viimaste osas tegemist olla ka reaalsuses mitte registreeritud elukohas elavate lastega). Tudulinna piirkonna lastest liigub ligi pool (45%) kooli lisakusse ja ülejäänud Mustvee valda.

Valla siseselt on piirkondade vaheline õpilaränne väga väike. Mäetaguse Põhikoolis ja lisaku Gümnaasiumis moodustavad piirkonna lapsed vastavalt 87% ja 82% koolide põhikooliõpilastest. Illuka Koolis on piirkonna laste osakaal 50% ja valla laste osakaal 57%. 44 õpilast käib kooli Kohtla-Järve linnast ja Jõhvi vallast (tabel 6).

Tabel 6. Põhikooli valikumuster piirkondades õppeaastal 22/23 (EHIS)

Õpilase elukoha piirkond	Koolide asukoha piirkond					Õpilasi piirkonnas kokku	Õpib oma piirkonnas	Õpib oma KOVis
	lisaku	Illuka	Mäetaguse	KOV koolides	Mujal koolides			
Alajõe	3	2		5	8	13	23%	38%
lisaku	91	1	4	96	10	106	86%	91%
Illuka	1	55		56	22	78	71%	72%
Mäetaguse	8	5	113	126	43	169	67%	75%
Tudulinna	13			13	16	29	45%	45%
Muu omavalitsus	14	48	13					
Kokku	130	111	130	296	99	395	1%	75%
Piirkonna lapsi	82%	50%	87%					

Vaadates kodupiirkonna koolis õppijate osakaalu kooliastmete lõikes on näha, et kõige paiksemad on üldjuhul I ja II kooliastme õpilased, III kooliastmes toimub oluline kahanemine nii lisaku kui ka Mäetaguse laste hulgas (tabel 7).

Tabel 7. Oma kodupiirkonna koolis õppijad kooliastmete lõikes õppeaastal 22/23 (EHIS)

Õpilase elukoha piirkond	Kooliastmed		
	I aste	II aste	III aste
Alajõe	43%	0%	0%
lisaku	90%	94%	74%
Illuka	85%	63%	68%
Mäetaguse	73%	78%	49%
Tudulinna	33%	46%	50%
Alajõe	7	1	5
lisaku	31	36	39
Illuka	20	30	28
Mäetaguse	55	59	55
Tudulinna	6	13	10

Piirkonna õpilaste osakaal kooli õpilastest kooliastmetes on kolmes koolis pigem püsiv. Suurim vahe on Mäetaguse Põhikooli puhul, kus piirkonna laste osakaal III astmes on võrreldes I ja II astmega väiksem. Kuigi Illuka Koolis on laste jaotus suures plaanis astmeid läbivalt sarnane, on vähim piirkonna lapsi I kooliastmes (tabel 8).

Tabel 8. Piirkonna elanikest põhikooliõpilaste osakaal piirkonna kooli õpilastest õppeaastal 22/23 (EHIS)

	Koolide asukohta piirkond		
	lisaku	Illuka	Mäetaguse
I aste	37	37	43
II aste	50	37	51
III aste	43	37	36
Kokku	130	111	130
I aste	89%	46%	93%
II aste	80%	51%	90%
III aste	79%	51%	75%
Kokku	82%	50%	87%

lisaku Gümnaasiumi gümnaasiumiastmes õpib õppeaastal 22/23 31 õpilast – 22 Alutaguse vallast ja 9 mujalt omavalitsustest. Eelneva viie aasta jooksul suurenes õpilaste arv 22-lt 50-ni, kasv toimus 2/3 ulatuses mujalt pärit laste arvel. Nii õpilaste arvu kasv kui ka oluline vähenemine toimus ennekõike tulenevalt spordi õppesuuna ümberkorraldamisest. **lisaku Gümnaasiumis õppivad noored moodustavad 30% valla gümnaasiumiõpilastest, 70% ehk 52 gümnaasisti õpib väljaspool valda**, sh 14 õpilast nii Jõhvi vallas kui Tartumaa koolides ja 13 Kohtla-Järve linna koolides (tabel 9).

Tabel 9. Õpilased gümnaasiumides 17/18 kuni 22/23 (EHIS)

	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23
lisaku Gümnaasium	22	29	42	48	50	31
sh KOV noored	20	18	25	31	32	22
sh teise KOVi õpilased	2	11	17	17	18	9
KOV õpilaste osakaal	91%	62%	60%	65%	64%	71%
KOV õpilased kokku	80	83	93	84	82	74
KOV õpilased mujal	60	65	68	53	50	52
KOV õpilastest paikne	25%	22%	27%	37%	39%	30%

Alutaguse valda registreeritud gümnaasistide koolivalikud on sõltuvalt elukohapiirkonnast erinevad. lisaku Gümnaasiumis õpivad peamiselt lisaku (50%) ja Alajõe (70%) piirkonna noored. Illuka, Mäetaguse ja Tudulinna piirkonna noortest on lisaku Gümnaasium olnud üksikute õppurite valikuks (tabel 10).

Tabel 10. Valla piirkondade õpilaste arv gümnaasiumis ja lisaku Gümnaasiumis 17/18 kuni 22/23 (EHIS)

Õpilase elukoht	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23
Piirkonna gümnaasiumiõpilaste arv						
Alajõe	1	3	4	6	6	10
lisaku	32	28	34	27	27	18
Illuka	12	13	14	16	11	8
Mäetaguse	33	37	36	31	31	31
Tudulinna	2	2	5	4	7	7
	80	83	93	84	82	74
Neist lisaku Gümnaasiumis õppivate arv						
Alajõe	1		1	5	5	7
lisaku	17	15	20	19	22	9
Illuka	1			1	1	1
Mäetaguse		2	2	5	3	4
Tudulinna	1	1	2	1	1	1
Kokku	20	18	25	31	32	22

Eriklassid (sh üks-ühele õpe) on moodustatud kõigis kolmes koolis, neis õpib 21 õpilast. Põhikooli lihtsustatud õppekava lihtsustatud õppel on vallas kokku 11 õpilast, neist viis lisakul, neli Mäetagusel ja kaks Illukal (tabel 11).

Tabel 11. Õpilased eriklassides ja lihtsustatud õppekaval 17/18 kuni 22/23 (EHIS)

	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23
Õpilased eriklassides						
Iisaku Gümnaasium	6	6	13	12	12	10
Illuka Kool					2	2
Mäetaguse Põhikool	13	10	9	4	8	9
Kokku	19	16	22	16	22	21
Õpilased lihtsustatud õppekaval						
Iisaku Gümnaasium	4	5	5	5	5	5
Illuka Kool				1	2	2
Mäetaguse Põhikool	3	4	5	4	4	4
Kokku	7	9	10	10	11	11

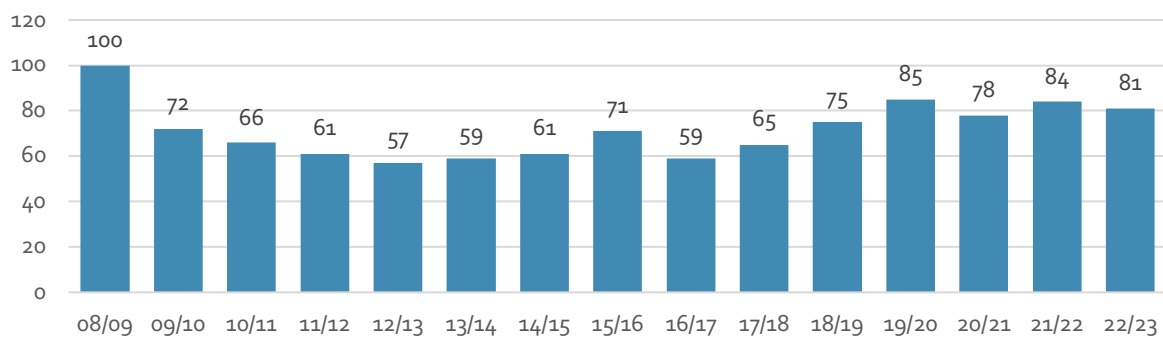
Õppeaastal 22/23 on valla koolides **üldist tuge vajavaid õpilasi 115 ehk 42% kõikidest põhikooliõpilastest**. Tõhustatud tuge vajavaid õpilasi on 32 ja erituge vajavaid õpilasi 16. Eri- ja tõhustatud toe vajadusega õpilased moodustavad 13% kõikidest õpilastest. **Ajas on suurenenud nii toevajadusega laste arv kui ka osakaal** - neli õppeaastat varem oli see kolme protsendipunkti võrra väiksem. Enam on kasvanud erituge vajavate laste arv. Eri- ja tõhustatud toe vajadusega laste osakaal on kõrgem Mäetaguse (17%) ja Iisaku (13%) koolis. Üldist tuge vajab 74% Illuka kooli õpilastest, suur osa nendest tuleb peredest, kus emakeeleks ei ole eesti keel (tabel 12).

Tabel 12. Tuge vajavate õpilaste arv koolides õppeaastatel 19/20 kuni 22/23 (Alutaguse Vallavalitsus)

	Üldtugi	Tõhustatud tugi	Eritugi	Eri- ja tõhustatud tuge
19/20		28	6	10%
20/21		24	13	10%
21/22		29	13	11%
22/23	156	32	16	13%
Iisaku Gümnaasium 22/23	30	8	9	13%
Illuka Kool 22/23	82	6	3	8%
Mäetaguse Põhikool 22/23	44	18	4	17%

1.4. Huviharidus ja huvitegevus koolides

Alutaguse vallas tegutseb üks huvikool - valla hallatav asutus Iisaku Kunstide Kool. Õppurite arv on viimasel viieteistkümnel aastal olnud vahemikus 57-100 õpilast. Möödunud neljal aastal on õpilaste arv olnud suhteliselt stabiilne - õppeaastal 22/23 õpib koolis 81 õpilast (joonis 13).

Joonis 13. Õpilaste arv Alutaguse Muusikakoolis õppeaastatel 09/10 kuni 22/23 (EHIS)

Koolis on avatud 14 kinnitatud õppekava, millest 12 on registreeritud muusika ja kunsti suunal ning 2 üldkultuuri, sh rahvuskoolide suunal. Koolis saab õppida kolmel huvialal – kunst, tants ja muusika (sh klaver, viiul, kitarr, kannel, ukulele, löökpillid, mandoliin, karmoška, lööts, plokkflööt ja akordion). Õpe toimub lisaku Gümnaasiumiga samas hoones.

Ligi 2/3 õpilastest on läbi aastate olnud vanuses 7-11 eluaastat ja kolmandik vanuses 12-18 eluaastat. Õppeaastal 22/23 kuni 6-aastaseid koolis ei õpi. Koolis õpivad lapsed eelkõige lisaku, Tudulinna, Mäetaguse ja Alajõe piirkonnast, korraldatud on transpordiühendus (Illuka piirkonna lastel on ühistranspordi korraldusest tulenevalt lihtsam käia Jõhvi huvikoolides).

2022. aastal lõpetas tegevuse lisaku gümnaasiumis neli aastat tegutsenud Reinar Halliku korvpalliakadeemia, kuna vald otsustas senises mahus rahastusega enam mitte jätkata. Korvpalliakadeemial oli küll teatud mõju gümnaasiumiastme õpilaste arvule, kuid lisandunud õpilased ei olnud Alutaguse vallast pärit, samas kulud olid suuresti valla katta. Korvpalliakadeemia lõpetamine vähendas koheselt ka õpilaste arvu gümnaasiumiastmes, mis vähenes varasemale tasemele.

Alutaguse valla üldhariduskoolide juures on mitmekesine huviringide valik - kokku 36 erinevat ringi. Üldjuhul on tegemist erinevate spordialade, keeleringide, koorilaulu jms tegevusega, mis otseselt huvikooli õppekavasid ei dubleeri. Valdavalt osalevad ringides osalejatest on I ja II kooliastme õpilased, vanemates astmetes on osalusaktiivsus tagasihoidlikum. Lisaku Gümnaasiumis on huviringe 13 (sh laskmine, robotika ja füüsika), Illuka Koolis 11 (sh pärimusmuusika ja rahvatants) ning Mäetaguse Põhikoolis 12 (sh pärimusmuusika ja rahvatants). Valla lastele on seega loodud laialdased võimalused huvitegevuses osalemiseks.

1.5. Töötajate koosseis

Aasta 2023 kevadel oli valla lasteaedade koosseis kokku 55,3 töökohta. Valdav osa neist on seotud õppetöoga – 25 õpetajat ja 14 õpetaja abi / assistenti (tabel 14).

Tabel 14. Alusharidusasutuste töötajate koosseis 2023 (Alutaguse Vallavalitsus)

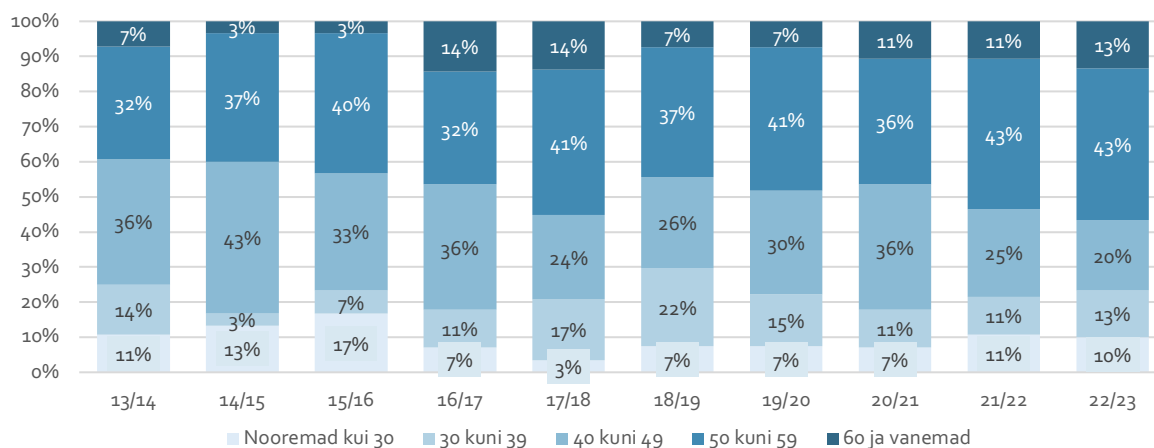
Ametikoht	lisaku Lasteaed (lisaku)	lisaku Lasteaed (Tudulinna)	Illuka Kool	Mäetaguse Lasteaed	Kokku
Juhtkond	1,0	0,0	0,5	1,7	3,2
Õpetaja	5,7	2,0	5,7	12,0	25,4
Õpetaja abi /assistent	3,0	2,0	4,0	5,0	14,0
Tugispetsialist	0,4	0,1	0,0	0,0	0,5
Toitlustamine	ühine köök kooliga	1,0	ühine köök kooliga	1,5	2,5
Korrashoid ja majandushaldus	2,5	0,5	1,0	3,3	7,3
Muu	1,0	0,0	1,1	0,5	2,6
Kokku	13,6	5,6	12,2	24,0	55,4

Koolides oli 2023. aasta kevadel töökohti 108, neist 53 õpetaja ametikohta põhikoolides ja 4,6 gümnaasiumis (tabel 15).

Tabel 15. Üldharidusasutuste töötajate koosseis 2023 (Alutaguse Vallavalitsus)

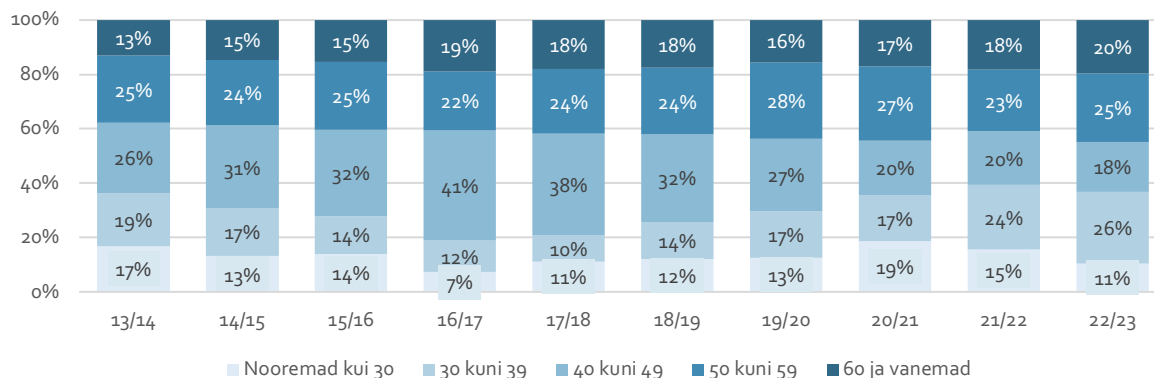
Ametikoht	Iisaku Gümnaasium	Illuka Kool	Mäetaguse Põhikool	Kokku
Juhtkond	2,0	1,5	2,0	5,5
Õpetaja põhikoolis	17,9	16,0	19,5	53,4
Õpetaja gümnaasiumis	4,6	0,0	0,0	4,6
Tugispetsialist	2,0	1,0	1,4	4,4
Administreerimine ja õppe tugitegevused	5,2	4,1	4,7	13,9
Toitlustamine	3,0	3,0	2,0	8,0
Korrahoid ja majandushaldus	7,5	5,0	6,0	18,5
Kokku	42,1	30,6	35,6	108,4

Lasteaiaõpetajate vanusjaotuses moodustavad 56% 50-aastased ja vanemad õpetajad, samas on 60- aastaste ja vanemate õpetajate osakaal vaid 13%, mis tähendab, et suu osa õpetajatest on vanuses 50-60. Järelkasvu ehk kuni 39-aastaste õpetajate osakaal on 23% (joonis 14).

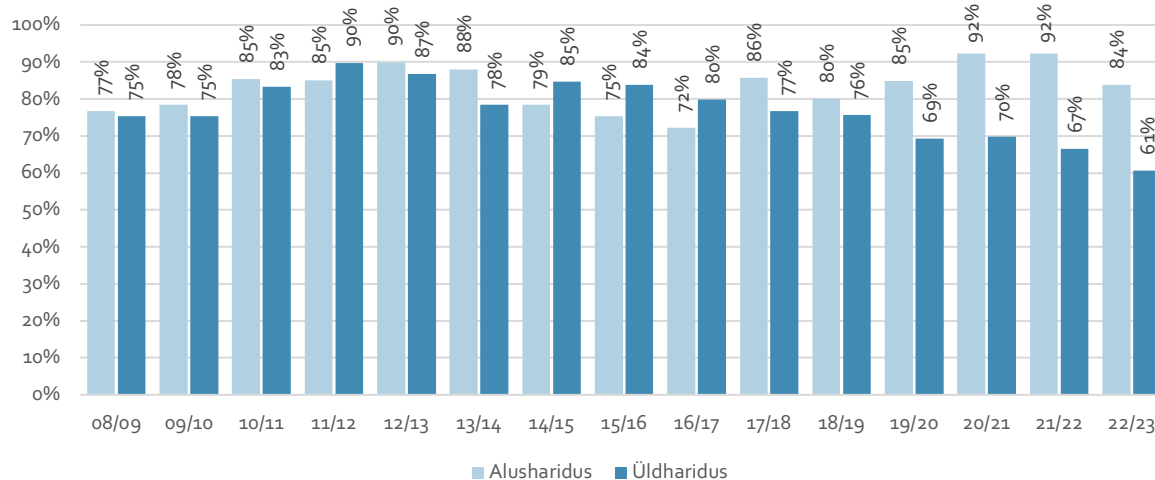
Joonis 14. Lasteaiaõpetajate vanusjaotus õppeaastatel 13/14 - 22/23 (EHIS)

Koolide õpetajate vanusjaotuses on vanemate õpetajate osakaal madalam - 50-aastased ja vanemad õpetajad moodustavad 45% koolide õpetajaskonnast. Kuni 39-aastaseid õpetajaid on 35%. Kooliõpetajate vanusjaotus on oluliselt nooremapoolsem kui Eestis keskmiselt (joonis 15).

Joonis 15. Kooliõpetajate vanusjaotus õppeaastal 22/23 (EHIS)

Kvalifikatsioonile vastab 84% lasteaiaõpetajatest ja 61% kooliõpetajatest. Kooliõpetajate vastavus kvalifikatsioonile on viimase kümne aasta jooksul oluliselt langenud (joonis 16).

Joonis 16. Õpetajate (ametikohad) vastavus kvalifikatsioonile õppeaastatel 08/09 - 22/23 (EHIS)

Tugispetsialistide ametikohad on nii valla kui ka haridusasutuste koosseisus. Alutaguse Vallavalitsuses on üks psühholoogi ja kolm logopeedi ametikohta (seisuga mai 2023 on viimased täitmata). Lasteaedades on 0,5 eripedagoogi lisaku Lasteaias. Eripedagoogi ametikoht on kõikides koolides, sotsiaalpedagoogi ametikoht on lisaku ja Mäetaguse koolis.

lisaku Kunstide Koolis töötab 9 õpetajat 10,7 töökohal, direktor ning lepingulised kontsertmeistrid.

1.6. Kinnisvara

Valla lasteaedade hoonete netopinda on u 4200 m², sellest lasteaedade kasutuses on u 3100 m². Keskmiselt on pinda lapse kohta 18 m², tegevuskohtade lõikes ei ole varieeruvus märkimisväärne. Maksimaalselt mahuks lasteaedadesse 250 last ehk õppeaastal 22/23 on lasteaedades kuni 76 vaba kohta (arvestamata hariduslike erivajadusega lastest tulenevat kohtade arvu kahanemist). Enim vabu kohti on Mäetaguse ja lisaku hoonetes (tabel 16).

Tabel 16. Lasteaedade pinnaandmed (Alutaguse Vallavalitsus, EHIS, Ehitisregister)

Lasteaed	Hoone netopind (m ²)	Lasteaia kasutuses netopind (m ²)	Lapsi 22/23	Pinda lapse kohta (m ²)	Maksimaalne laste arv	Vabad kohad
Iisaku Lasteaed (Iisaku)	1 540	1 000	45	22	66	21
Iisaku Lasteaed (Tudulinna)	603	330	16	21	24	8
Illuka Kool	896	603	39	15	50	11
Mäetaguse Lasteaed	1 180	1 180	74	16	110	36
Kokku	4 219	3 113	174	18	250	76

Iisaku Lasteaed jagab Iisakus 1985. aastal lasteaiaks ehitatud hoonet vallavalitsusega. Hiljuti rekonstrueeritud hoones on ruumid kolmele rühmale ja saal. Puudub ainult ventilatsioonisüsteem, aga selle paigaldamise projektdokumentatsioon on ette valmistatud. Kuna söök tuleb lasteaeda Iisaku Gümnaasiumist, on ühe endise rühma asemele kohandatud jaotusköök. Hoone järgnevalt kümnendil olulisi investeeringuid Iisaks ventilatsioonile ei vaja.

Iisaku Lasteaed jagab **Tudulinna hoonet Tudulinna Asenduskoduga**. Hoonest on lasteaia kasutuses umbes pool - kaks mängutuba ja magamistuba, metoodikakabinet ja oma köök. Hoone on rekonstrueeritud 2010. aastal ja kõikide eriosade seisukord on hea. Lähimas perspektiivis on vajalik ainult jooksev remont.

Illuka Kooli lasteaia osa asub kooli kõrval 2009.a. valminud hoones. Alates õppeaastast 10/11 töötavad lasteaed ja kool ühendatud õppeasutusena. Hoone ruumiplaneeringust tulenevalt on rühmade võimalikud suurused piiratud, maksimaalselt on kolme rühma võimalik paigutada 50 last. Hoone olulisi investeeringuid ei vaja.

Mäetaguse Lasteaia kasutuses on 1981. aastal algselt kuuele rühmale ehitatud tüüplahendusega lasteaiahoone (sarnane Iisaku hoonega). Hetkel on avatud viis rühma, üks rühm on ümber ehitatud võimlemissaaliks. Hoones on veel saal ja köök. Hoone viimane rekonstrueerimine toimus 2011. aastal. Tarvilik on sanitaarremont (valgustid, sooja tarbevee süsteem, trepid).

Valla kuues koolide kasutuses olevas hoones on netopinda enam kui 16 400 m², sellest koolide kasutuses enam kui 11 100 m². Kõigi kolme kooli juures on spordisaalid (ligi 2900 m² spordipinda), Iisaku Gümnaasiumi hoones on õpilaskodu jt valla asutuste tegevuspind (tabel 17).

Tabel 17. Üldharidusasutuste pinnaandmed (Alutaguse Vallavalitsus, EHIS)

	Hoone aadress	Hoone nimetus	Hoone suletud netopind (m ²)	sh pind kooli kasutuses	sh klasside arv	sh klasside pind	sh spordipind	sh õpilaskodu pind
Illuka Kool	Hariduse/1	peahoone	1 240	1 240	5	227		
Illuka Kool	Hariduse/2	algklassid	982	982	10	395	702	
Illuka Kool	Hariduse/4	töökoda	95	95	3	94		
Iisaku Gümnaasium	Tartu mnt 62	kool	7 631	3 974	28	1 559	1 373	512
Mäetaguse Põhikool	Kooli tn 6	kool	5 745	4 134	20	1 324	777	
Mäetaguse Põhikool	Pargi tn 5/1	käsitöömaja	697	697	8	590		
Kokku			16 390	11 121	74	4 189	2 852	512

Illuka Kool tegutseb mõisakompleksis, mis koosneb kuuest eraldiseisvast hoonest. Kooli ja lasteaia kasutuses on igapäevaselt neist neli. Mõisa härrastemajas paiknevad õppekabinetid, õpetajate tuba, saal, haldusruumid garderoob ja söökla. Mõisahoone restaureeriti viimati 2018. aastal. Algklasside majas paiknevad algklassid, kunsti- ja käsitööklass, arvutiklass, kodunduskabinet ja spordisaal koos abiruumidega. Eraldi hoonetena on töö- ja tehnoloogimaja ning lasteaed (kompleksis on veel 2005. aastal valminud seminarimaja ja abihoone, mis ei ole kooli kasutuses). Mõisakompleksi ümber on park, millest osa on looduskaitse all.

Mõisahoone keldrikorrusel asub garderoob ja söökla, esimesel korrusel viis õppeklassi, suur ja väike saal. Teine korrus on ümber ehitatud majutuseks (kool kasutab seal vaid muuseumi, katuse- ja pööningusaali). Algklasside majas on 10 õppeklassi. Klassiruumide suurus nii mõisahoones kui ka algklasside hoones ei võimalda moodustada täissuurusega klassikomplekte. Majutust pakutakse peahoones 16-20 kohta seitsmes toas ja algklasside majas on hostel-tüüpi ruumid, kus suvel on võimalik majutada kuni 20 inimest. Mõisahoonel on maaküte, lasteaeda köetakse gaasiga ning algklasside ja tehnoloogiahoone on elektriküttel. Olulisemateks investeeringuvajadusteks ongi küttekulude optimeerimine ning peahoone katuse remont.

Iisaku Gümnaasiumi hoone on ehitatud mitmes järgus: vana korpus 1964 (renoveeritud 2006), uus korpus 1976 (renoveeritud 2009), söökla korpus 1976 (renoveeritud 2006), õpilaskodu korpus 1978 (renoveeritud 2003/2009) ning võimla korpus 1979 (renoveeritud 2000). Hoone kinnistu suurus on 65 000 m². Kooli õppetöö toimub vanas ja uues korpuses, kus on kokku 28 klassi kuni 24le õpilasele. Õpilaskodu korpuse esimesel korrusel on Iisaku Kunstide Kooli ruumid, teisel korrusel Iisaku Noortekekuse ruumid ja kolmandal korrusel õpilaskodu kuni 30-le lapsele (hetkel 7 last). Vanas korpuses on ka Iisaku Raamatukogu ruumid. Hoone keldrikorrusel on lasketiir.

Kuigi klassiruumid on heas/rahuldavas seisukorras (ainult mööbel on amortiseerunud), siis hoonel tervikuna on olulisi tehnilisi probleeme: soojustus ei ole toimiv, kütte- ja osalt ka kanalisatsioonisüsteem on amortiseerunud, ventilatsioonisüsteem koosneb gst erinevast osast ja on väga energiakulukas (võimlas ja huvikoolis puudub üldse) ning katus jookseb läbi. Hoones varasemalt tehtud renoveerimistööde kvaliteet ei ole olnud hea. Arvestades õpilaste arvu, on hoone kooli tarbeks liiga suur. Hoone rekonstrueerimise maksumus on samas suurusjärgus uue hoone ehitamisega. Alutaguse Vallavalitsus on juba kavandanud muuta spordihoone (täismõõtmetega saal) autonoomselt toimivaks, rajades eraldi sissepääsu ja esiosa juurdeehituse jõusaali tarbeks, mis vajab aga täiendavaid investeeringuid.

Iisaku Kunstide Kooli kasutuses oleva hooneosa suurus on u 400 m². Ruumide koosseisus on kunstiklass, keraamikaklass, peegelsaal tantsutundideks, bändiruum ning muusika grupiõppe ja individuaalõppe klassid. Tingimused asutuse tegevuseks ja ruumide seisukord on rahuldavad, kuid samas on olulisi puudusi – olemasolevad ühekordsed uksed ei ole helikindlad ja hooneosas puudub ventilatsioon.

Mäetaguse Põhikooli osa on ehitatud samuti mitmes järgus – vana õppehoone osa ja võimla 1983. aastal ning nende vaheline juurdeehitus 2013. aastal. Samal aastal toimus ka kogu koolihoone rekonstrueerimine. Koolihoones on lisaks 20le klassiruumidele hea akustikaga saal, spordisaal, jõusaal ja köök. Loodud on võimalused ka 1-1le õppeks. Kooli käsitööhoone asub eraldi ja kuulub Mäetaguse mõisakompleksi. Hoones paiknevad kodunduse, õmbluse, maali, keraamika, metalli ja puidutööklassid ning väike sepikoda. Nii kooli peahoone kui ka käsitöömaja on heas seisukorras. Peahoones on mõningaseks probleemiks katuse läbilaskmine ja invaligipääsu puudumine ning käsitöömajas liigne niiskus.

Keskmiselt on koolide kasutuses õpilase kohta 28 m² netopinda/õppepinda, enim Mäetaguse Põhikoolis (37 m²) ja vähim Illuka Koolis (21 m²). Haridus- ja Teadusministeerium peab optimaalseks 11 m² õppepinda õpilase kohta, kõikides koolides on seda oluliselt enam. Klasside ja loenguruumide pinda on õpilase kohta keskmiselt 10 m² (tabel 18).

Tabel 18. Haridushoonete andmed (Alutaguse Vallavalitsus, EHR)

Kool	Õpilasi 22/23	Kasutuses netopind (m ²)	Pinda õpilase kohta (m ²)	Klasside pind (m ²)	Klasside pind õpilase kohta (m ²)	Maksimaalne laste arv*	Vabad kohad*
Iisaku Gümnaasium	161	3 974	25	1 559	10	600	439
Illuka Kool	111	2 316	21	716	6	145	34
Mäetaguse Põhikool	130	4 831	37	1 914	15	210	80
Kokku	402	11 121	28	4 189	10	955	553

Valla koolide poolt esitatud maksimaalse koolikohtade arvu arvestused on tehtud erinevatel alustel, mistõttu ei ole need võrreldavad. Iisaku Gümnaasiumi puhul saadud 600 kohta tuleb arvestamisest klassiruumide maksimaalse mahutavusega (kõik klassid on kogu aeg õpilasi täis). Mäetaguse Põhikoolis tuleks sarnase arvestuse juures vähemalt samaväärne tulemus. Arvestades klassiruumide arvu (mõlemal 28), kuid ka kooli õppetöö korraldust (individuaal- ja grupiõpped), saab eeldada, et mõlemal koolil on võimekus mahutada vähemalt 350 õpilast. Illuka Kooli kasutuses olevate klasside arvu (15) ja pindala juures on kuni 150 õpilast ka tegelikkuses maksimum.

1.7. Finantseerimine

Haridus moodustab 2023. aasta eelarves põhitegevuse kuludest 51,94 % ehk 6,9 miljonit, millest 4,32 miljonit eurot moodustavad kulud koolidele ja 1,64 miljonit eurot lasteaedade tegevuskulud, 0,33 miljonit kulub kohamaksude tasumiseks teistele omavalitsustele, 0,61 miljonit huvitegevus, koolitransport, õpilaskodu ning muu haridus (kajastatakse tsentraliseeritult haridusvaldkonna infotehnoloogia kulud ning logopeedide ja psühholoogi tööjõukulud). Lasteaedade rahastamine toimub peaaegu täielikult omavalitsuse eelarvest (lapsevanemad maksavad ka kohatasu ja riik eraldab toetusfondi kaudu raha õpetajate palga ühtlustamiseks üldhariduskoolidega). Üldhariduskoolide rahastamine toimub riigieelarve toetusfondi eraldise ja omavalitsuse omavahendite arvelt järgnevalt:

- toetusfondi kaudu eraldab riik omavalitsusele vahendid põhikooli- ja gümnaasiumi õpetajate, juhtide (direktorid ja õppealajuhatajad) ning osaliselt tugispetsialistide töötasudeks (riigieelarve tööjõukulude toetus);
- toetusfondi kaudu eraldab riik omavalitsusele vahendeid koolituse, õppekirjanduse ja koolisöögi kulude katmiseks (riigieelarve majandamiskulude toetus);
- omavalitsus katab eelarvest kooli pidamisega seotud töökohtade kulud - administratsioon, õppe tugitegevused, toitlustamine ja majandushaldus jms (vallaelarve tööjõukulud);
- omavalitsus katab eelarvest kooli pidamisega seotud muud majandamiskulud, sh kinnisvarakulud (vallaelarve majandamiskulud).

Lasteaedade pidamise kulude maht eelarves on ligi 1,64 miljonit eurot, millest valdava osa (80%) moodustavad töötasud. Ühe lasteaiaühma pidamise kulu asutustes on keskmiselt 136 tuhat eurot, mis on võrreldes teiste Eesti omavalitsustega kallis (üldjuhul 70-90 tuhat eurot rühma kohta). Vanemate kohatasu on 2023.a. eelarves planeeritud 130 tuhat eurot ehk 8% ning riigi toetusfondi eraldise laekumist 58 tuhat eurot ehk 3% lasteaedade pidamise kuludest (tabel 19).

Tabel 19. Alushariduse tegevuskulud Alutaguse valla 2023. a eelarves (Alutaguse Vallavalitsus)

	lisaku Lasteaed (lisaku)	lisaku Lasteaed (Tudulinna)	Illuka Kool	Mäetaguse Lasteaed	Lasteaiad kokku
Põhitegevuse kulud	410 000	157 000	350 000	716 000	1 633 000
Töötasud	340 000	116 000	273 000	571 000	1 300 000
Majandamiskulud sh kinnistukulud	70 000 40 000	41 000 22 000	77 000 47 000	145 000 92 000	333 000 202 000
Tööjõukulude osakaal	83%	74%	78%	80%	80%
Kinnistukulude osakaal	10%	14%	13%	13%	12%
Osakaal kogukuludest	25%	10%	21%	44%	100%
Osakaal lastest	26%	9%	22%	43%	100%
Kulu lapse kohta	698	681	611	718	686
Kinnitatud kohamaksumus	655	791	692	694	

Lasteaedade palgafondi suurus on 1,3 miljonit eurot. Lasteaiaõpetajate ja lasteaiaõpetajate abide töötasud on vallas ühtlustatud. Illuka Kooli puhul on osa töökohtadest jagatud lasteaiaosaga. Kinnitatud lasteaedade tegevuskoha arvestuslik maksumus 2023. aastaks on vahemikus 655-791 eurot, arvestuslik keskmine kulu lapse kohta 686 eurot kuus (kuludest on maha arvestatud lasteaia osalustasu 35 eurot kuus ühe lasteaia käiva lapse kohta ja

toetusfondi eraldis). Arvestades väikest rühmade arvu lasteaedades, kujuneb kohamaksumus eelkõige lähtuvalt rühmade täituvusest.

Koolide kulude maht on enam kui 3,9 miljonit eurot (v.a. koolitoit ja lisaku Gümnaasiumi õpilaskodu kulud). Kuludest 78% moodustab palgafond suurusega 3,08 miljonit eurot. Eelarve kogukulude ja laste arvu võrdluses on proportsioonid tasakaalus, kuid toetusfondi eraldise osakaal asutuste lõikes on varieeruv, mistõttu kujuneb ka erinev koolikoha maksumus. Koolipidamise kulu vallale õpilase kohta on 2023.a eelarve alusel 384 eurot kuus. Kõrgem on see lisaku Gümnaasiumis ja Mäetaguse Põhikoolis (u 415 eurot kuus) ja madalam Illuka Koolis (u 305 eurot kuus) (tabel 20).

Tabel 20. Üldhariduse tegevuskulud Alutaguse valla 2023. a eelarves (Alutaguse Vallavalitsus)

	lisaku Gümnaasium	Illuka Kool	Mäetaguse Põhikool	Koolid kokku
Põhitegevuse kulud	1 557 000	1 067 000	1 294 000	3 918 000
Töötasud	1 190 000	855 000	1 030 000	3 075 000
Majandamiskulud	367 000	213 000	263 000	843 000
sh kinnistukulud	231 000	95 000	144 000	470 000
Tööjõukulude osakaal	76%	80%	80%	78%
Kinnistukulude osakaal	15%	9%	11%	12%
Osakaal kogukuludest	40%	27%	33%	100%
Osakaal lastest	40%	28%	32%	100%
Toetusfondi eraldis jm tulud	756 000	661 000	649 000	2 065 000
Tulude osakaal kuludest	49%	62%	50%	53%
Koolipidamise kulu vallale	801 000	406 000	645 000	1 853 000
Kulu õpilase kohta	415	305	414	384²

Riigieelarve toetusfondi eraldis üldhariduskoolide pidamiseks (v.a. koolitoit) oli 2023. aastal kokku 1,8 miljonit eurot. Valla otsesed kulud koolide pidamisele on 1,85 miljonit eurot. Alutaguse valla koolide pidamisele kuludes 46% tuleb riigilt läbi toetusfondi, 38% vallaeelarvest ja 7% muudest tuludest (koolikohtade teenuse osutamine teistele omavalitsustele, kodu- ja välismaine sihtfinantseerimine jms).

Kinnistukulud (kommunaal- ja korrashoiuteenused) moodustavad 12% koolide pidamise kulust, seejuures on asutuste vaates päris suured erisused. lisaku Gümnaasiumis on kinnistukulude suurus enam kui 230 tuhat eurot aastas (15% kogukuludest). Mäetaguse Põhikoolis 144 tuhat eurot (11%) ning Illuka Koolis 95 tuhat eurot (9%). lisaku Gümnaasiumi kinnistukulude peamine põhjus on hoone suur soojus- ja elektrienergia kulu (tabel 21).

Tabel 21. Koolide kinnistukulud Alutaguse valla 2023. a eelarves (Alutaguse Vallavalitsus)

	lisaku Gümnaasium	Illuka Kool	Mäetaguse Põhikool	Koolid kokku
Küte ja soojusenergia	117 000	0	69 000	186 000
Elekter	65 000	58 000	40 000	163 000
Vesi ja kanalisatsioon	8 000	5 000	5 000	18 000
Korrashoiu- ja remondimaterjalid	17 000	11 000	7 000	35 000
Korrashoiuteenused	13 000	13 000	17 000	43 000
Valveteenused	2 000	2 000	1 000	5 000
Remont ja restaureerimine	8 000	6 000	5 000	19 000
Kinnistukulud kokku	231 000	95 000	144 000	470 000

² Teistest KOVIDest tulevate õpilase nn pearaha on 99 eurot (kehtestatud riiklikult), pearaha ja tegelike kulude vahe (384-99 = 285 eurot) peab tasuma Alutaguse vald

lisaku Kunstide Kooli eelarve on ligi 252 tuhat eurot, sellest valdava osa (207 tuh eurot) moodustab personalikulu. Tulupoolel on õppemaksud 27 tuhande euroga aastas, õppemaksu omaosalus lastele on huvialadel 25 eurot kuus. Õpilaskoha arvestuslikuks maksumuseks ühe lapse kohta ühes kuus on 250 eurot. Täiskasvanuõppes toimub arvestus kulupõhiselt (ilma valla poolse kompenseerimiseta). Haridusvaldkonna muud kulud on kokku 768 tuhat eurot, millest valla rahastus moodustab 635 tuhat eurot (tabel 22).

Tabel 22. Muud hariduskulud valla 2023. a eelarves (Alutaguse Vallavalitsus)

Muud hariduskulud	Kulud	Tulud
Huvitegevus (sh riiklik toetus)	211 000	72 000
Koolitransport	106 000	
Koolitoit (sh toetusfond)	161 000	77 000
lisaku Gümnaasiumi õpilaskodu	10 000	2 000
Muu haridus (palgakulu)	120 000	
Muu haridus (IKT, üritused jms)	178 000	
Kokku	786 000	151 000

Toetusfondist on riigi poolt rahastatud direktori ja õppeala-juhataja tööjõukulud (juhid), põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate tööjõukulud ning hariduslik erivajadusega laste õpetamise tööjõukulud ja tõhustatud ja eritoe tegevustoetus (tugispetsialistid). Toetusfondi 1,8 miljoni euro suurusest eraldisest moodustab valdava osa põhikooliõpetajate töötasu toetus, mis on 1,53 miljonit eurot, sh 250 tuhat eurot haridusliku erivajadusega laste õppeks. Gümnaasiumiõpetajate töötasu toetuse eraldis on 76 tuhat eurot ning tõhustatud ja eritoe tegevustoetus 101 tuhat eurot. Asutuste ja vallavalitsuse (kesksed tugispetsialistide ametikohad) eelarves moodustavad vastavad kulud kokku 2,35 miljonit eurot (tabel 23).

Tabel 23. Toetusfondi eraldise sihtotstarbega kulud valla 2023. a eelarves (Alutaguse Vallavalitsus)

	Juhid	Õpetajad (põhikool)	Õpetajad (gümnaasium)	Tugispetsialistid	Kokku
lisaku Gümnaasium	80 000	565 000	151 000	65 000	862 000
Illuka Kool	50 000	487 000	0	35 000	572 000
Mäetaguse Põhikool	92 000	656 000	0	47 000	795 000
Alutaguse Vallavalitsus	0	0	0	120 000	120 000
Kokku	223 000	1 708 000	151 000	267 000	2 348 000

Toetusfondi rahastus palgakuludeks (juhtkond, õpetajad, tugispetsialistid) **ei kata asutuste koosseisude ja palgaandmete alusel arvestatud vastavaid kulusid, puudujääk on u 582 tuhat eurot**. Puudujääk tekib suurimas mahus õpetajate töötasude vaates (-432 tuhat). Toetusfondist eraldatud juhtimiskulud katavad ainult neljandiku direktorite ja õppealajuhatajate palgakuludest, vald maksab juurde 158 tuhat eurot aastas. lisaku Gümnaasiumi gümnaasiumiastme õpetajate palgakulust on pool ehk 75 tuhat eurot valla kanda. **Igal juhul on asutuste kulud oluliselt suuremad optimaalsest majandamismudelist**, mistõttu lisaks koolipidaja kohustusele kanda majandamis- ja majanduspersonali kulu, on jäänud valla rahastada ka olulisel määral toetusfondi eraldisega kaetavaid kulusid (tabel 24).

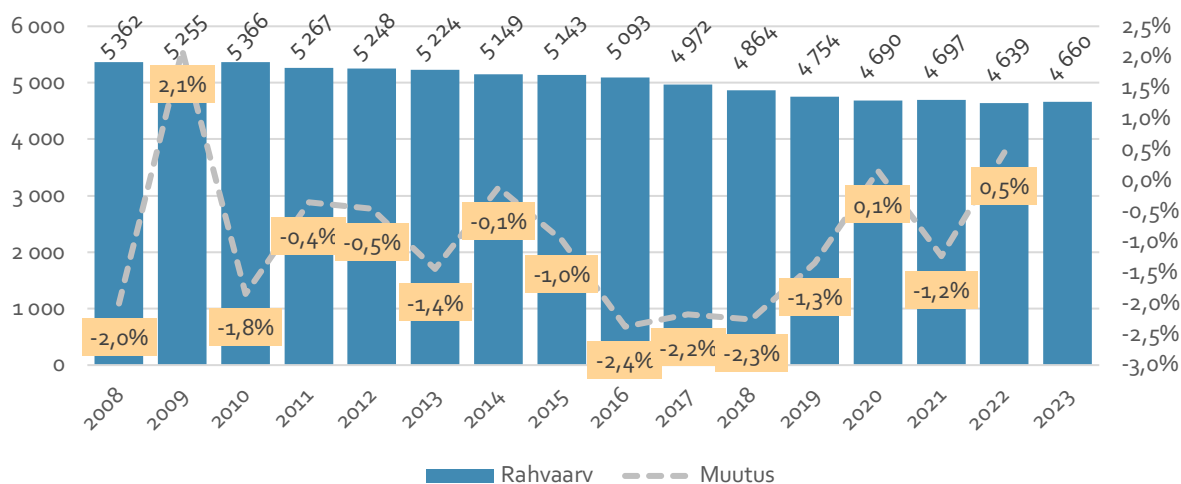
Tabel 24. Toetusfondi eraldise tööjõukulude ja vallaelarve tööjõukulude võrdlus

	Toetusfond	Vallaelarve	Vahe
Juhtimine	64 000	223 000	-158 000
Õpetajate töötasu (põhikool)	1 275 000	1 708 000	-432 000
Õpetajate töötasu (gümnaasium)	76 000	151 000	-75 000
Tugispetsialistid	351 000	267 000	84 000
Kokku	1 767 000	2 348 000	-582 000

2. MÕJUTEGURID JA VÄLISKESKKOND

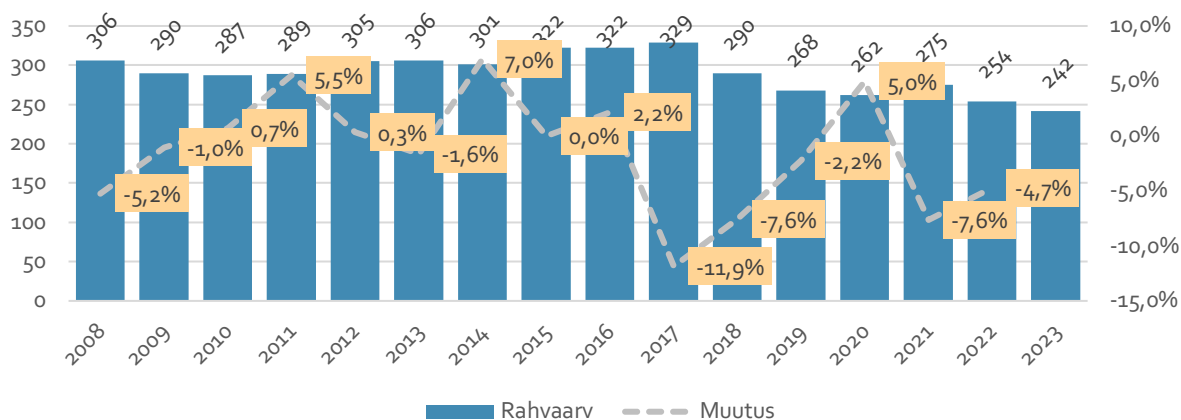
2.1. Rahvastikuarengud vallas ja piirkondades

Alutaguse vallas elas 1. jaanuari 2023. a seisuga 4660 inimest (v.a. omavalitsuse täpsusega registreeritud elanikud). Valla elanike arv näitab langustrendi, viimase 15 aasta jooksul on rahvaarv vähenenud u 700 inimese võrra (-13%), mis teeb keskmiseks kahanemistempos -0,9% aastas. Möödunud neljal aastal on kahanemise tempo aeglustunud³ (joonis 17).

Joonis 17. Rahvaarvu muutus Alutaguse vallas 2008-2023 (rahvastikuregister)

2023. aasta alguses oli kuni 6-aastaste vanusrühmas 242 last, mida on ligi 90 võrra (u kolmandiku) vähem kui kõrgeastal 2017 (joonis 18).

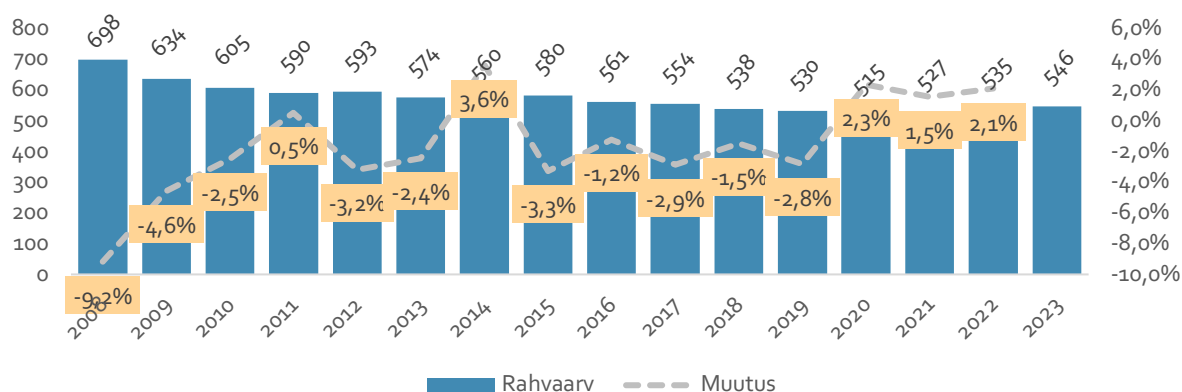

Joonis 18. Vanusrühma 0-6 muutus Alutaguse vallas 2008-2023 (rahvastikuregister)

2023. aasta alguses elas vallas 7-18 aastaseid noori 546. Koolieas laste arv on vaatlusperioodi kahanenud u 150 võrra. Kiirem kahanemine leidis aset juba üle-eelmise kümnendi

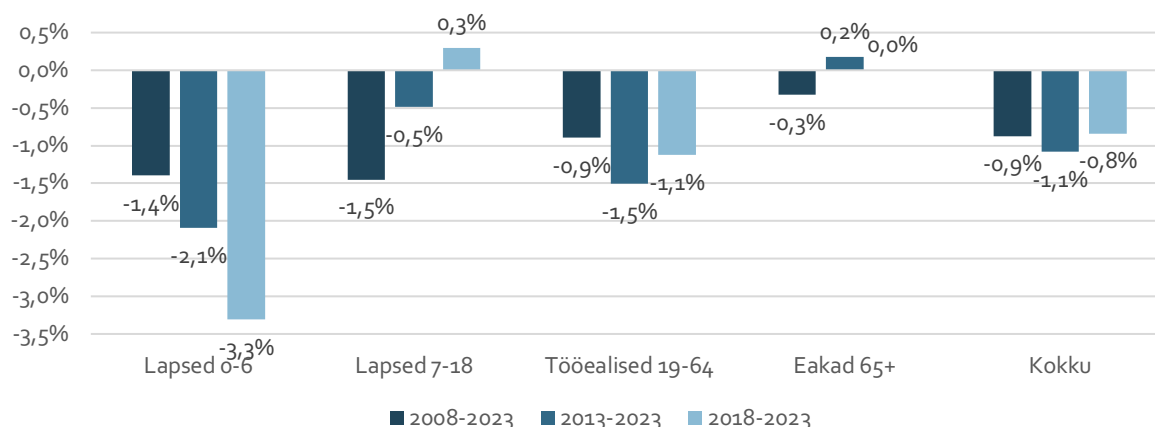
³ Tuleb arvestada, et 2023. a. alguse rahvastikuandmetes sisalduvad Ukraina sõjapõgenikud, kelle täpne arv ning soo-vanusjaotus 1.01 2023 seisuga on teadmata. Suurusjärk on u 40 elanikku.

lõpuaastatel ja viimasel paaril aastal on laste arv isegi paari protsendipunkti võrra aastas suurenenud (joonis 19).

Joonis 19. Vanusrühma 7-18 muutus Alutaguse vallas 2008-2023 (rahvastikuregister)

Perioodil 2008–2023 ongi kõige enam (21% võrra) kahanenud just nooremad vanusrühmad 0-6 ja 7–18-eluaastat. Tööealiste elanike arv on kahanenud 13% ning 65-aastaste ja vanemate elanike arv 5%. Kui 7–18-aastaste aastakeskmise kahanemise tempo on vähenenud, siis 0-6 aastaste kahanemise tempo on kiirenenud (joonis 20).

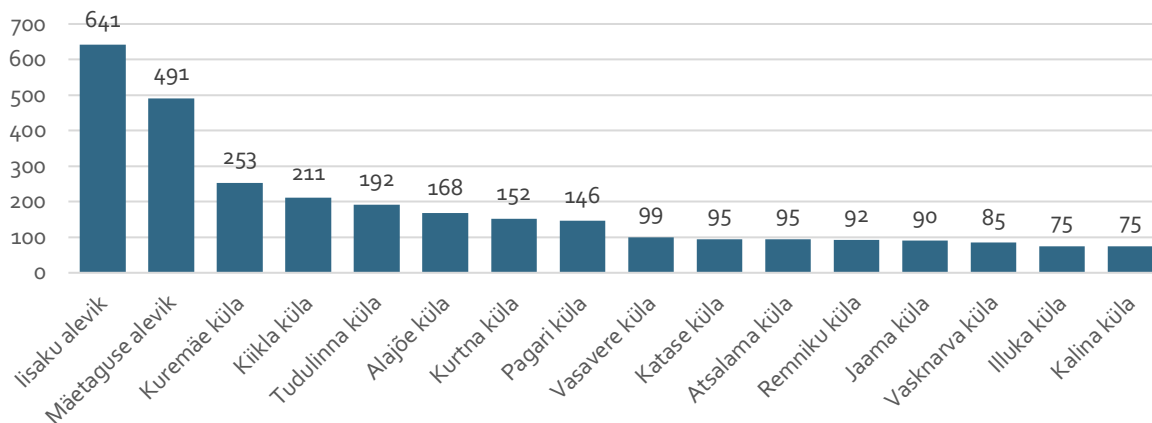
Joonis 20. Rahvaarvu aastakeskmise muutus vanuserühmades 2008-2023 (rahvastikuregister)

Alutaguse valla piirkondade asustustihedus on sarnane – kõikjal väga madal. Alajõe, lisaku ja Mäetaguse piirkondades on see u viis inimest/km² kohta. Illuka ja Tudulinna piirkonnas alla kahe inimese/km² kohta. Rahvastikust 32% elab Mäetaguse piirkonnas. Pindalalt on suurim Illuka piirkond (tabel 25).

Tabel 25. Rahvaarv ja asustustihedus piirkondades (Rahvastikuregister)

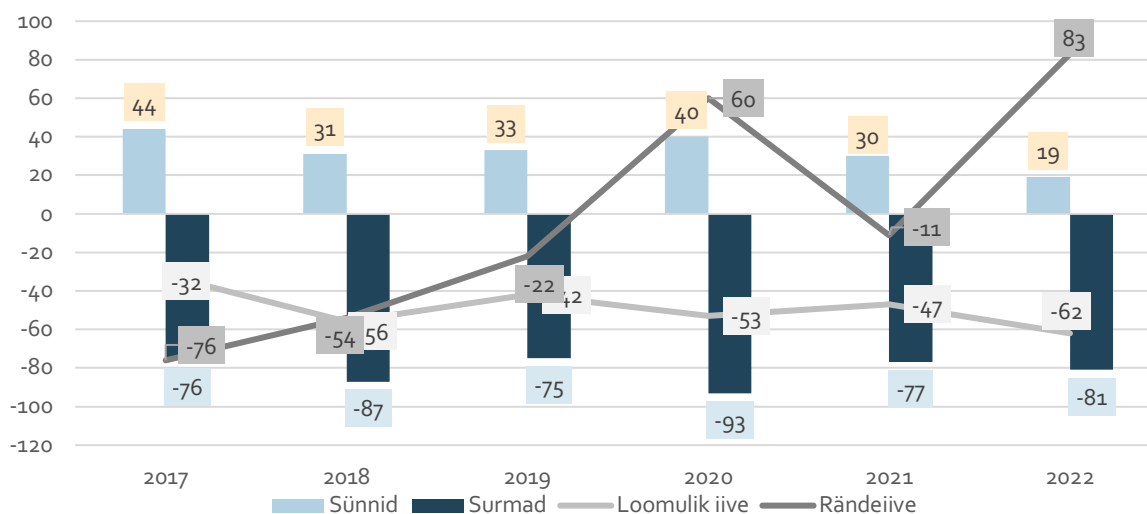
	Asustatud asustusüksuste arv	Elanike arv seisuga 1.01.2023	Osakaal elanikest	Pindala (km ²)	Asustustihedus (in/ km ²)
Alajõe	7	552	12%	110	5,0
Iisaku	18	1 177	25%	258	4,6
Illuka	19	1 004	22%	517	1,9
Mäetaguse	21	1 510	32%	285	5,3
Tudulinna	10	417	9%	270	1,5
Kokku	75	4 660	100%	1 440	3,2

Viimase kuue aasta jooksul on rahvaarv kahanenud kõikides piirkondades, kuid kahanemise tempo on olnud erinev. Kõige kiirem elanikkonna vähenemine on toimunud Mäetaguse (-11%) ja Illuka (-6%) piirkondades. Alajõe ja Tudulinna rahvaarv on kahanenud 3%, lisaku piirkonnas vaid 1% võrra. Asustusüksustest on suurima elanike arvuga lisaku ja Mäetaguse alevikud (joonis 21).

Joonis 21. Rahvaarv Alutaguse valla suuremates asustusüksustes 2023 (rahvastikuregister)

Valla loomulik iive on negatiivne, mis tähendab, et surmade arv ületab sündide arvu. Viimasel kuuel aastal on aastakeskmiselt olnud sünde 33 ja surmasid 82 ehk valla rahvaarv on loomuliku iibe tõttu aastakeskmiselt vähenenud 49 elaniku võrra. Samas on rändeiive olnud varieeruv – viimasest kolmest on kaks olnud siserännuaastad. Viimasel kuuel aastal on aastakeskmiselt lahkunud 3 inimest enam kui saabunud. Seega on Alutaguse valla elanike arv vähenenud keskmiselt 52 inimese võrra aastas (joonis 22).

Joonis 22. Loomulik- ja rändeiive 2017–2022 (rahvastikuregister)

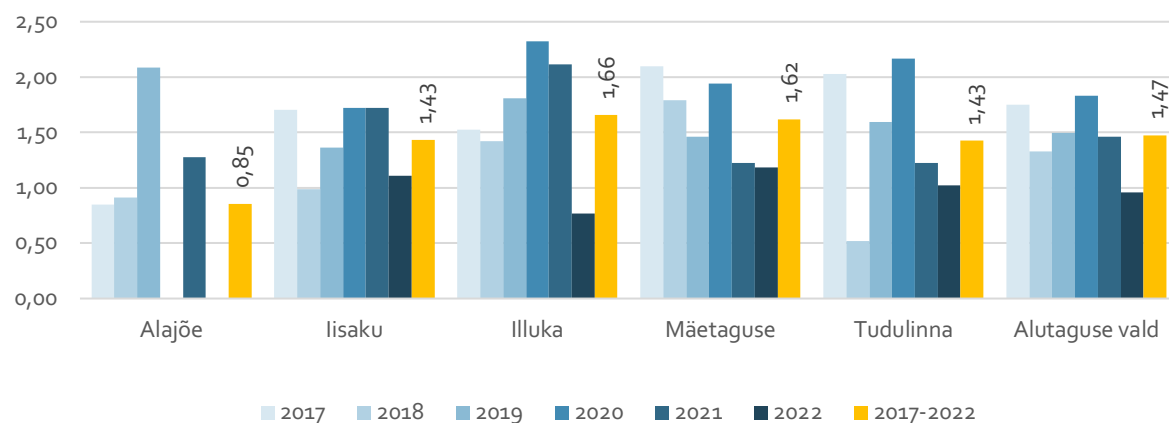
Aastane sündide arv vallas on aastatel 2017-2022 tervikuna olnud vahemikus 19-44 last. Seejuures on möödunud kaks aastat olnud perioodil madalaima sündide arvuga. Aastakeskmiselt on Mäetaguse piirkonnas sündinud ligi 15 last, lisaku ja Illuka piirkonnas u 7 last, Tudulinna piirkonnas ligi 3 last ja Alajõe piirkonnas vähem kui üks laps (tabel 26).

Tabel 26. Sündide arv piirkondades aastatel 2017-2022 (rahvastikuregister)

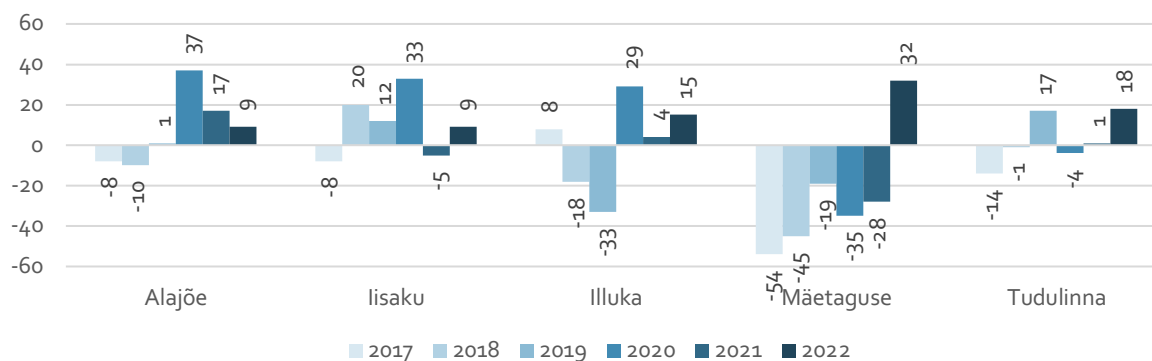
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Aastakeskmine
Alajõe	1	1	2		1		0,8
Iisaku	9	5	7	9	8	5	7,2
Illuka	8	7	8	10	9	3	7,5
Mäetaguse	22	17	13	17	10	9	14,7
Tudulinna	4	1	3	4	2	2	2,7
Kokku	44	31	33	40	30	19	32,8

Summaarne sündimuskordaja on Alutaguse vallas möödunud kuuel aastal olnud keskmiselt 1,47 last, mis on võrreldes Eesti keskmisega mõnevõrra kõrgem (samal perioodil keskmiselt 1,62 last). Võrreldes valla keskmise näitajaga, on kordaja on olnud kõrgem Illuka ja Mäetaguse piirkonnas (joonis 23).

Joonis 23. Summaarne sündimuskordaja vallas ja piirkondades 2017–2022

Sisse- ja väljaränne ei jaotu ajas ja valla territooriumil ühtlaselt. Statistiliselt on kuue aasta jooksul on kõige enam elanikke lahkunud Mäetaguse piirkonnast (aastakeskmiselt -25 elanikku), Illuka ja Tudulinna piirkonnas on rändeiive tasakaalus ning Alajõe ja Iisaku piirkonda on aastakeskmiselt lisandunud kümme elanikku (joonis 24).

Joonis 24. Aastakeskmine rändeiive piirkondades 2017–2022 (rahvastikuregister)

Kokkuvõtvalt on viimasel kuuel aastal loomuliku- ja rändeiive mõju rahvaarvu muutusele olnud vastavalt -1% ja -0,0% aastas.

Väljarände peamine vanusrühm on 20-34 eluaastat, vanemates vanuserühmades muutub rändesaldo positiivseks. Haridusteenuste seisukohalt olulises kuni 18- aastaste vanusrühmas on saldo üldjoontes tasakaalus – välja on rännanud lasteaiaaas lapsed ja sisse on rännanud põhikoolieas lapsed (tabel 27).

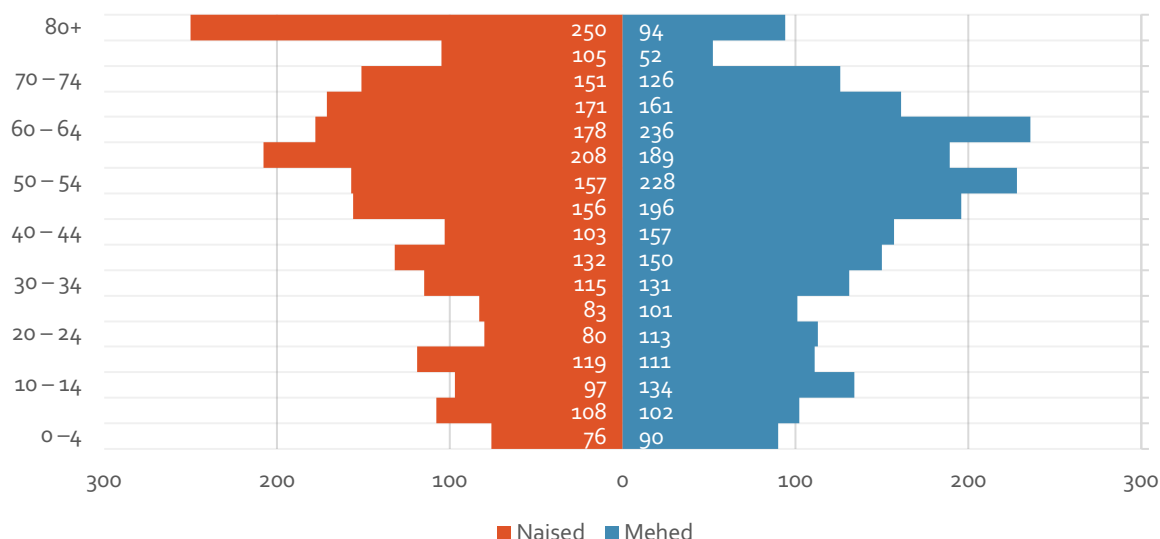
Tabel 27. Rändesaldo perioodil 2017–2022 vanuses 0–18 eluaastat piirkondade lõikes (rahvastikuregister)

Vanus	Alajõe	lisaku	Illuka	Mäetaguse	Tudulinna	Alutaguse vald
0–4	-5	15	-8	-21	-2	-21
5–9	4	11	1	-17	-1	-2
10–14	5	2	7	1	7	22
15–19	0	-9	-2	-8	0	-19
20–24	0	-9	-11	-36	2	-54
25–29	0	-10	-7	-39	-3	-59
30–34	-7	-18	-9	-20	0	-54
35–39	5	2	10	-7	-2	8
40–44	3	10	-1	1	3	16
45–49	13	6	6	-8	3	20
50–54	4	6	-1	-1	0	8
55–59	6	13	6	-14	4	15
Kokku	28	19	-9	-169	11	-120

Vanus	Alajõe	lisaku	Illuka	Mäetaguse	Tudulinna	Alutaguse vald
0	2	5	-1	-4	3	5
1	-4	3	-1	-7	-1	-10
2	-1	4	-4	-11	-4	-16
3	0	3	-4	0	-1	-2
4	-2	0	2	1	1	2
5	2	1	0	-2	0	1
6	0	3	-2	-4	-2	-5
7	1	1	2	-3	1	2
8	0	3	4	-5	0	2
9	1	3	-3	-3	0	-2
10	0	3	3	1	1	8
11	0	2	-1	3	1	5
12	1	0	3	1	4	9
13	0	0	3	-1	1	3
14	4	-3	-1	-3	0	-3
15	2	0	-1	4	0	5
16	0	-2	-3	-3	2	-6
17	0	0	0	0	0	0
18	-1	-1	0	-5	0	-7

Aset leidnud rahvastikusündmuste tulemusel on Alutaguse vallas kujunenud rahvastiku vanusstruktuur, kus elanikest 16,9% on nooremad kui 18 eluaastat (tööealisi on 59,3% ja vanemaelisi (65+) 23,8%). Noorima koosseisuga rahvastik on Mäetaguse piirkonnas, kus kuni 18-aastaseid moodustavad 22,2% elanikkonnast. lisaku, Illuka ja Tudulinna piirkonnas on vastava näitaja u 16% ning Alajõe piirkonnas väga madal (6,2%).

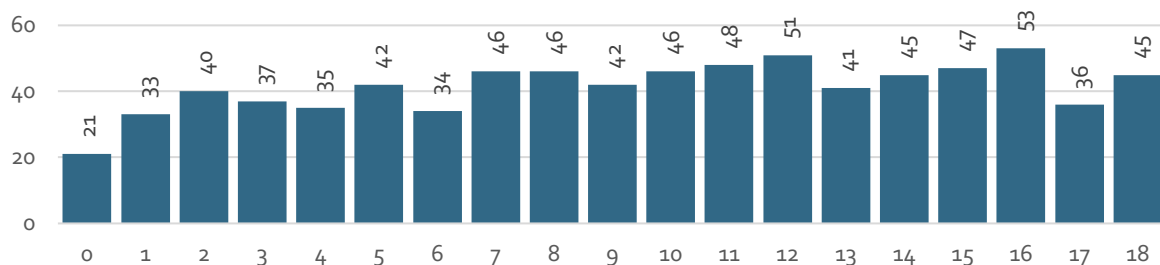
Alutaguse valla elanikkonna soo-vanuskooesseisu vaadeldes on näha, et valla elanike jaotus ei ole tasakaalus. Nooremad põlvkonnad on väiksemad kui vanemad. Arvukaimad 5-aastased vanuserühmad (elanike u 350- 400) on vahemikus 45-64 eluaastat. Vanuserühmades vahemikus 0-29 on kõikides 230 või vähem elanikku. Seega sisenevad lähikümneidil peamisse viljakasse ikka väiksemad põlvkonnad (joonis 25).

Joonis 25. Rahvastiku soo-vanusjaotus Alutaguse vallas seisuga 1.01.2023 (Rahvastikuregister)

Teine sündimust mõjutav tegur on sugude suhe (näitab meeste arvu suhtena 100 naise kohta) peamises fertiilses eas (vanusrühmas 20-39) ehk kas perelooma vanuses on võimalik leida elukaaslast kohapealt. Alutaguse vallas on näitaja 1,21 ehk vastavas eas mehi on enam kui naisi. Suurim „pruudipõud“ on Alajõe piirkonnas (2,15) ja väikseim (1,04) Illuka piirkonnas.

2023. aastaks on Alutaguse valla suuremad laste aastakäigud põhikoolieas 12–17 eluaastat (läbivalt 40-50 last aastakäigus). Nooremad aastakäigud (0-6 eluaastat) on üldjuhul vähem arvukad - vähem kui 40 last (joonis 26).

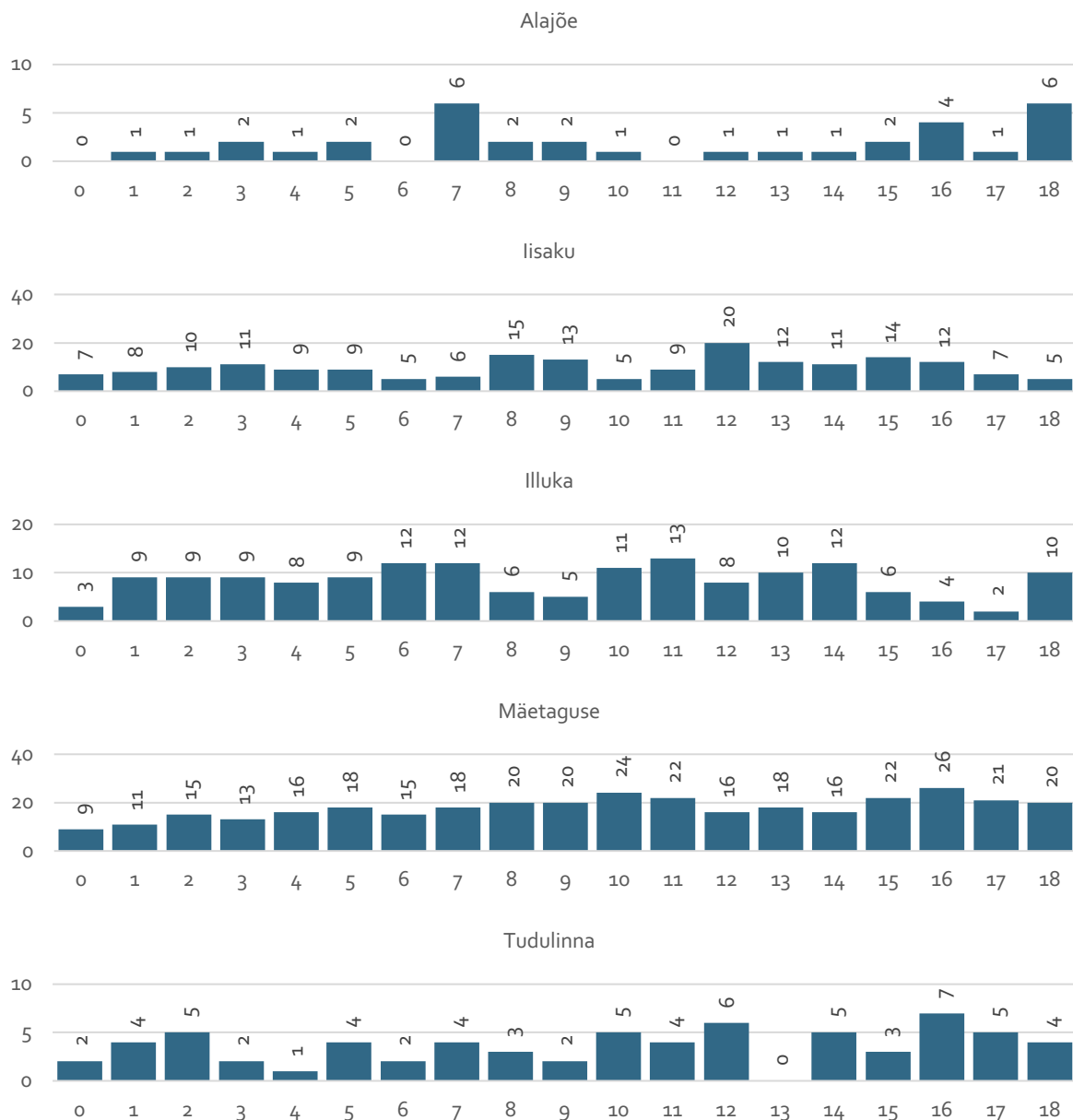

Joonis 28. Kuni 18 aastased lapsed Alutaguse vallas seisuga 1.01.2023 (rahvastikuregister)

Piirkondade lõikes on laste vanusjaotuses samuti olulised erinevused:

- 1) Alajõe piirkonnas on laste arv aastakäikudes vahemikus 0-6 last, keskmiselt 2 last;
- 2) Iisaku piirkonnas on laste arv aastakäikudes vahemikus 5-20 last, keskmiselt 10 last;
- 3) Illuka piirkonnas on laste arv aastakäikudes vahemikus 2-13 last, keskmiselt 8 last;
- 4) Mäetaguse piirkonnas on laste arv aastakäikudes vahemikus 9-26 last, keskmiselt 18 last;
- 5) Tudulinna piirkonnas on laste arv aastakäikudes vahemikus 0-7 last, keskmiselt 4 last.

Eriti just väiksema rahvaarvuga piirkondades on kõikumised üksteisele järgnevates aastakäikudes tihti peale mitmekordsed (joonis 29).

Joonis 29. Kuni 18-aastased lapsed piirkondades 1.01.2023 (rahvastikuregister)

Vaadeldes valla ja piirkondade lapsi kolmeaastaste vanusrühmadena, on näha, et hetkel on koolieas laste arv suurim II kooliastmes ja väikseim järgneval kuuel aastal kooli siirduvate laste hulgas - **olemasoleva vanusstruktuuri järgi siseneb järgneval kuuel aastal vallas põhikooliikka ligi 60 last vähem kui sealt väljub** (tabel 28).

Tabel 28. Lapsed 3-aastaste vanuserühmadena vallas ja piirkondades 1.01.2023 (rahvastikuregister)

	Alutaguse vald	Alajõe	Iisaku	Illuka	Mäetaguse	Tudulinna
kooli 4-6 aasta pärast	110	4	29	27	39	11
kooli 3. a. jooksul	111	3	23	29	49	7
I aste	134	10	34	23	58	9
II aste	145	2	34	32	62	15
III aste	133	4	37	28	56	8
gümnaasium	134	11	24	16	67	16

2.2. Teenusevajaduse prognoos

Esitatud haridusteenuste vajaduse prognoos on koostatud 2023. aasta 1. jaanuari seisul rahvastikuregistri andmete alusel.

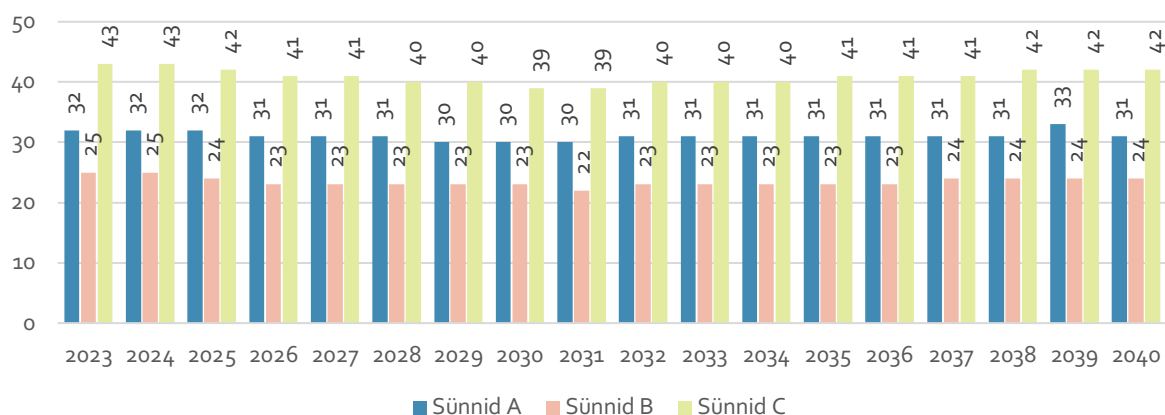
Prognoos aastani 2040 on koostatud **kohortkomponendi ehk vanusnihke meetodil**. Alutaguse valla viiele piirkonnale on koostatud baas-stsenaarium, mille liitmisel kujuneb valla tervikprognoos. Baas-stsenaariumis (joonistel A) eeldatakse, et tegemist on suletud rahvastikuga, mis tähendab, et selle koostamisel rännet ei arvestata ning analüüsitakse sündimus- ja suremuskäitumise mõju tuleviku rahvastiku arengule. Seega iseloomustab baas-stsenaarium tänaseks kujunenud rahvastiku sisemist taastevõimet. Lisaks on koostatud valla kui terviku jaoks madala sündimuse (joonistel B) ja taastetasemel sündimuse (joonistel C) stsenaarium.

Eraldi rändestsenaariumi koostamine ei olnud tulenevalt piirkondade rahvaarvu ja rändemahu väiksusest ning viimaste aastate rändekäitumise selge mustri puudumisest otstarbekas. Haridusteenuseid vajavate laste osas on möödunud kuue aastat rändesaldo olnud kokkuvõttes tasakaalus. Kuigi tulemused on esitatud ühe inimese täpsusega, tuleb siiski arvestada, et tegemist on hinnanguliste arvudega ning olulisem on prognoosist ilmnev suundumus vanusrühmades.

Prognoosi väljundiks on rahvaarv lasteaia-, põhikooli- ning gümnaasiumi/kutsekooli eas vanusrühmades. **Arvestades toimunud rahvastikusündmusi, on tõenäosim baasstsenaariumi ja madala rände stsenaariumi vahele jääv tulevikuolukord** (ehk piirkondade vaates mõnevõrra madalamad numbrid kui baasstsenaariumis).

Prognoosi järgi kahaneb Alutaguse valla rahvaarv võrreldes lähteaastaga prognoosiperioodil iga-aastaselt tulenevalt elanike vanusstruktuurist igal juhul. Rahvaarv püsiks stabiilne juhul, kui igal aastal oleks valla rändeiive positiivne u 40-50 inimese jagu. Baas-stsenaariumis kahaneb elanike arv aastaks 2040 u 750 elaniku võrra ehk 16%.

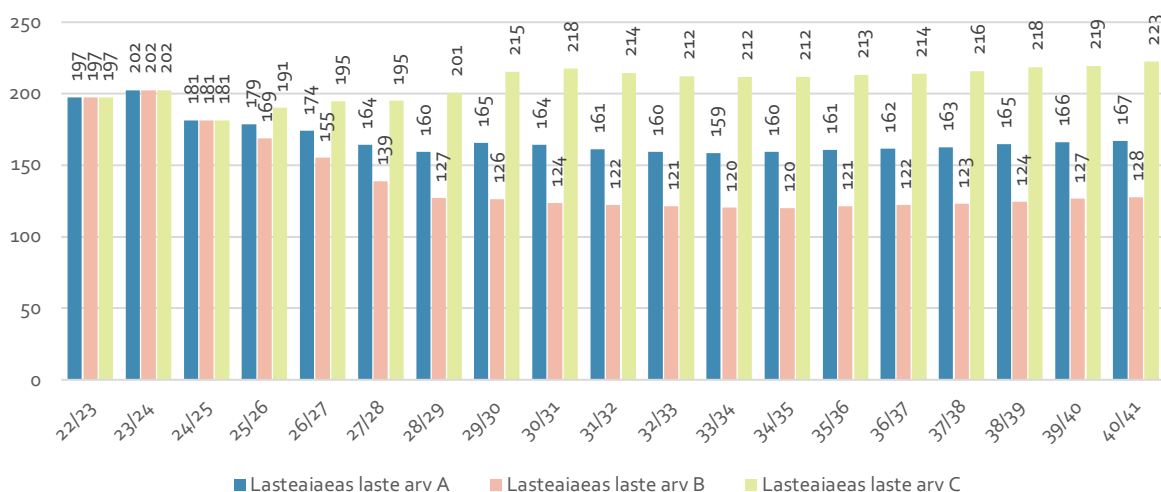
Aset leidnud sündimuskäitumise jätkudes (summaarne sündimuskordaja tasemel 1,5 last fertiilses eas naise kohta) ja **rände puudumisel on tuleviku sünnipõlvkonnad vallas u 30 lapse suurused**. Madala sündimuse korral (summaarne sündimuskordaja tasemel 1,2) sünnib tulevikus keskmiselt 23 last aastast ja taastetasemel sündimuse korral (sündimuskordaja 2,1) u 40 last aastast (joonis 30).

Joonis 30. Alutaguse valla sündide arvu prognoos aastani 2040

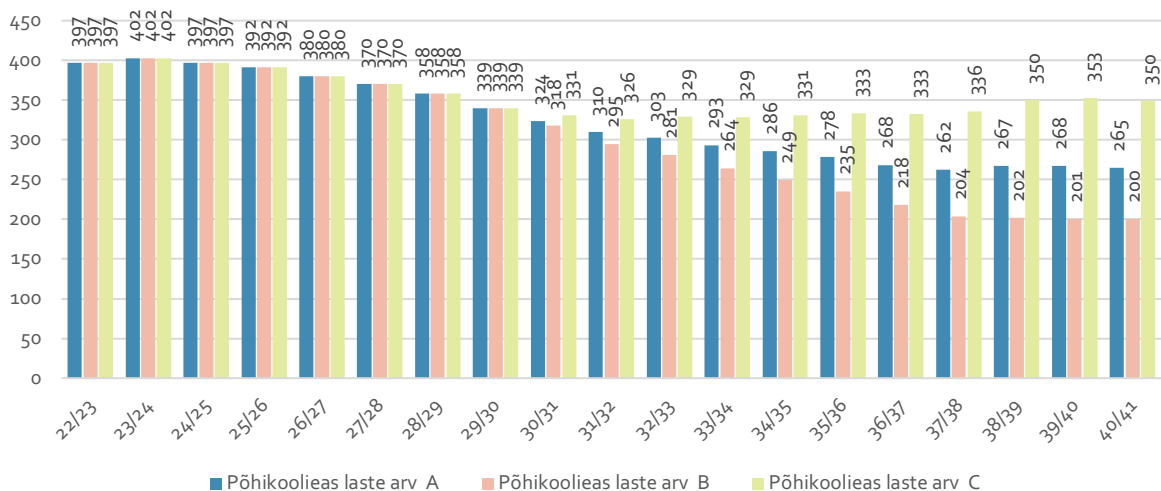
Samas võib sündide arv tulevikus prognoositust mõnevõrra enam väheneda veel ka noorte vanusrühmade vahemikus 20-34 eluaastat väljarände tõttu. Igatahes hakkab järgmistel aastatel alates lasteaiast vähenema teenusevajadus haridusvaldkonnas. **Prognoosiperioodi lõpuks aastal 2040 on lasteaiaeaalisi lapsi vähemalt 15-20% ja põhikooliealisi lapsi vähemalt 33% võrra vähem.** Gümnaasiumiealiste kahaneb samuti kolmandiku võrra.

Lasteaiaeaalsete laste arv püsib veel järgmisel õppeaastal samaväärsel tasemel, seejärel algab kiire kahanemine. Juba õppeaastal 27/28 on lapsi 40 võrra vähem ning stabiliseerumine toimubki **u 160 lasteaiaeaas lapse tasemel**. Kõrge sündimuse stsenaariumi korral oleks lapsi ka tulevikus enam kui 200, madala sündimuse stsenaariumi korral toimuks laste arvu stabiliseerumine samaaegselt baasstsenaariumiga tasemel u 120 last (joonis 31).

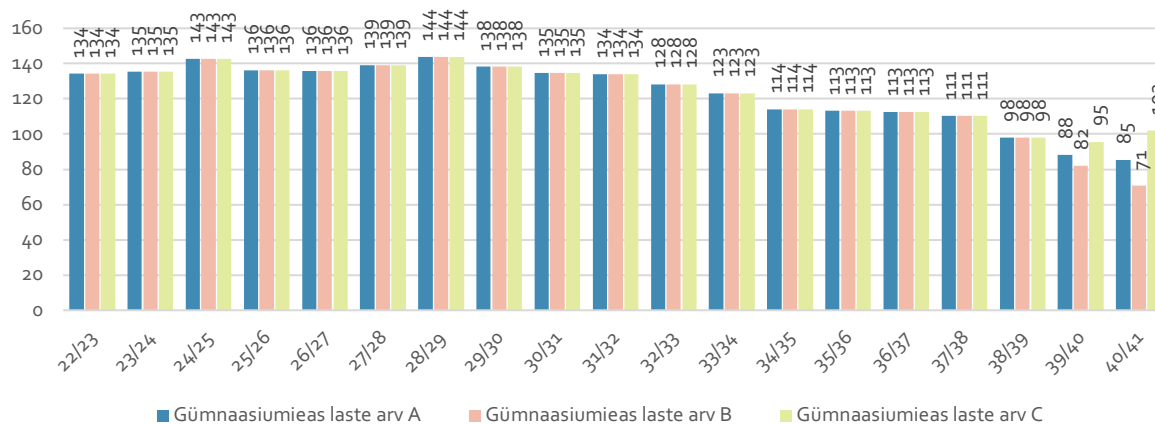
Joonis 31. Lasteaiaeaas laste arvu prognoos Alutaguse vallas aastani 2040

Põhikoolieas laste arv püsib veel järgmisel kolmel õppeaastal praegusel u 400 lapse tasemel. **Seejärel algab langus ning stabiliseerumine toimub alles 2030ndate keskel u 260 lapse tasemel.** Kõrge sündimuse stsenaariumi korral oleks lapsi ka tulevikus vähemalt 330, madala sündimuse stsenaariumi korral toimuks laste arvu stabiliseerumine samaaegselt baasstsenaariumiga tasemel u 200 last (joonis 32).

Joonis 32. Põhikoolieas laste arvu prognoos Alutaguse vallas aastani 2040

Eesoleval 15 aastal potentsiaalselt gümnaasiumi või kutsekooli siirduvad noored on tänaseks juba sündinud. Järgmised kümme aastat püsib noorte arv tänasega samaväärsel u 130-140 tasemel, misjärel hakkab see langema ja kahaneb prognoosiperioodi lõpuks u kolmandiku võrra (joonis 33).

Joonis 33. Gümnaasiumieas laste arvu prognoos Alutaguse vallas aastani 2040

Piirkondade lõikes on laste arvu muutuse dünaamika tulenevalt olemasolevast vanusstruktuurist mõnevõrra erinev. Kui lisaku ja Mäetaguse piirkonnas kahaneb lasteaiaaegaste laste arv kümnekonna protsendi võrra, siis Illuka piirkonnas juba kümnendi lõpuks ligi poole võrra. Põhikoolieas laste arv kahaneb kõikides piirkondades kolmandiku võrra, lisakul ja Mäetagusel algab kahanemine varem kui Illuka piirkonnas (tabel 29).

Tabel 29. Prognoos piirkondade lõikes

Piirkond	Õppeaasta	Lasteaed	Põhikool	Gümnaasium	Lasteaed		Põhikool		Gümnaasium		
Iisaku	22/23	69	155	51							
	Baas	25/26	71	138	52	3	4%	-18	-11%	0	1%
		30/31	67	117	46	-2	-3%	-38	-25%	-5	-10%
		35/36	66	113	39	-3	-5%	-42	-27%	-12	-24%
		40/41	66	108	35	-3	-5%	-47	-30%	-16	-32%
Illuka	22/23	53	77	18							
	Baas	25/26	40	85	26	-13	-24%	7	10%	9	51%
		30/31	32	78	24	-21	-40%	1	1%	6	36%
		35/36	27	58	27	-26	-49%	-19	-25%	9	53%
		40/41	27	48	18	-26	-49%	-30	-38%	0	0%
Mäetaguse	22/23	75	165	65							
	Baas	25/26	67	170	58	-9	-12%	5	3%	-7	-11%
		30/31	66	129	65	-10	-13%	-36	-22%	-1	-1%
		35/36	68	107	48	-8	-10%	-58	-35%	-18	-27%
		40/41	74	109	33	-1	-1%	-56	-34%	-33	-50%
Alutaguse vald	22/23	197	397	134							
	Baas	25/26	179	392	136	-19	-10%	-6	-1%	2	1%
		30/31	164	324	135	-33	-17%	-73	-18%	0	0%
		35/36	161	278	113	-37	-19%	-119	-30%	-21	-16%
		40/41	167	265	85	-30	-15%	-133	-33%	-49	-36%

Prognoosi järgi on ka tulevikus võimalik kuni 100 õpilasega põhikoolide pidamine lisakul ja Mäetagusel. Illuka piirkonna laste arv ei võimalda järgmisel kümnendil ilma haridusrändeta 9. klassilise kooli pidamist ja liitklassideta õpet. Ka kõikide valla gümnaasiumiõpilaste koondamisel lisakusse pole täna ja tulevikus võimalik piisava suurusega gümnaasiumi pidamine (gümnaasiumiealiste koguarv on u 135 ja gümnaasiumiõppe valivad u pooled noortest).

2.3. Valla finantsvõimekus

Alutaguse valla eripäraks on paiknemine põlevkivikaevandamise piirkonnas, mis on toonud eelarvesse arvestatavat tulu (ressursitasu). 2023. a. seisuga on selge, et pikemas perspektiivis fossiilsetest kütustest elektri tootmine hääbub. Põlevkivi kasutamise lõpetamine energeetikas ehk nn rohepööre tähendab seda, et vald peab olema suuteline kohanema väiksema tulubaasiga, mis on väljakutse. **Oluline muudatus toimub juba 2028. aastal⁴, kui Viru Keemia Grupile (VKG) kuuluv Ojamaa kaevandus suletakse, mille eeldatav mõju (ressursitasu vähenemine) valla eelarvele on u 2 miljonit eurot⁵.** Kuna haridusvaldkonna kulud moodustavad vallaelarve kuludes üle poole, leiab ka valla finantsvõimekus ebatavalisel kombel käsitlemist valla haridusvõrgu arengukava raames.

Alutaguse valla põhitegevuse tulude maht on 2023. aasta eelarves planeeritud 14 miljonit eurot. Põhitegevuse tulude maht ei ole möödunud kuue aasta jooksul oluliselt kasvanud. Samas põhitegevuse tulemlangustrendis, on möödunud aastatel olnud väga kõrge – 17% kuni 28% põhitegevuse tuludest. Eesti omavalitsuste keskmine põhitegevuse tulemlangus oli 2022. aastal 10% põhitegevuse tuludest. Samas on 2023. eelarves planeeritud tulemik ainult 5%, seda eelkõige tulenevalt personalikulude märkimisväärsest kasvust seoses õpetaja palga alammäära kerkimisega.

Valla võlakohustused olid 2022. a lõpu seisuga 0,5 miljonit eurot, teisalt oli likviidsete varade jääk enam kui 6 miljonit eurot ehk valla netovõlakoormus on 0% (Eesti omavalitsuste keskmine oli 2022. aasta lõpu seisuga 30%). Perioodil 2018–2022 on vald investeerinud põhivarasse ligi 13 miljonit eurot. Investeeringute kogumahust 22% on olnud võimalik teha sihtfinantseeringute toel (tabel 30).

Tabel 30. Alutaguse valla finantsnäitajad perioodil 2018 kuni 2022 (Rahandusministeerium, Alutaguse Vallavalitsus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Põhitegevuse tulud	12 658 000	11 986 000	11 495 000	12 134 000	13 081 000	14 040 000
Põhitegevuse kulud	9 170 000	9 363 000	9 143 000	9 912 000	10 870 000	13 280 000
Põhitegevuse tulemlangus	3 487 000	2 623 000	2 352 000	2 222 000	2 211 000	760 000
Tulemi osakaal tuludest	28%	22%	20%	18%	17%	5%
Põhitegevuse tulud elaniku kohta	2 602	2 521	2 451	2 583	2 820	3 013
Põhitegevuse tulemlangus elaniku kohta	717	552	501	473	477	163
Võlakohustused aasta lõpu seisuga	922 000	1 091 000	1 437 000	725 000	496 000	0
Likviidsed varad aasta lõpu seisuga	3 997 000	5 775 000	6 805 000	6 675 000	6 644 000	0
Netovõlakoormus (eurodes)	-3 075 000	-4 684 000	-5 368 000	-5 950 000	-6 148 000	0
Netovõlakoormuse %	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Võlakohustused elaniku kohta	190	229	306	154	107	0
Põhivara soetus	4 923 000	1 987 000	3 488 000	2 474 000	2 592 000	0
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	564 000	267 000	1 473 000	971 000	305 000	0
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine	147 000	279 000	1 016 000	449 000	185 000	0
Põhivara soetus elaniku kohta	1 042	477	960	622	599	0

Valla netovõlakoormuse individuaalne piirmäär on 100% põhitegevuse tuludest, seega on maksimaalne netovõlakoormus kuni 13 miljonit eurot. Valla teoreetiline investeerimisvõime koos likviidsete varade jäägiga 2022. a lõpu seisuga on kuni 19 miljonit eurot. 2023. aasta

⁴https://kotkas.envir.ee/permits/public_view?represented_id=&search=1&permit_nr=&owner_name=vkg&iss ue_date_start=&issue_date_end=&valid_start_date_start=&valid_start_date_end=&permit_status=ISSUED& ehak ac long id=&db ehak label=&object name=&permit id=110180

eelarves planeeritud väikese põhitegevuse tulemi juures on tegelik laenamise võimekus aga tagasihoidlikum.

Valla tuludest 36% moodustavad maksutulud. Saadavad toetused on 24% ja tulud kaupade ja teenuste müügist on 3%. **Suurimaks tulullikaks on muud tulud ehk ressursitasud (kaevandamisõiguse tasu ja laekumine vee erikasutusest), mis moodustavad 38% eelarvetuludest.** Kuigi möödunud kuue aasta jooksul on maksutulude osakaal suurenenud ja muude tulude osakaal langenud, on Alutaguse vallas siiski tegemist Eesti omavalitsuste kontekstis väga eripärase tulude struktuuriga. **Eestis keskmiselt on maksutulude osakaal eelarves 62%**, toetuste osakaal 28%, kaupade ja teenuste müügist saadavate tulude osakaal 9% ja muude tulude osakaal 0,8%. Seega on valla omatulud võrreldes riigi keskmisega madalamad ja toetuste osakaal eelarves suurem.

Kulueelarvest moodustavad töjõukulud 53%, majandamiskulud 38% ja antavad toetused 9%. Eestis keskmiselt on töjõukulude osakaal eelarves 51%, majandamiskuludel 34% ja toetustel 14%. Alutaguse vallas on seega võrreldes Eesti keskmisega töjõu- ja majandamiskulude osakaal kõrgem ning antud toetuste osakaal madalam (tabel 31).

Tabel 31. Tulude ja kulude jaotus vallaelarves 2018-2023 (Rahandusministeerium, Alutaguse Vallavalitsus)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Maksutulud	29%	33%	36%	35%	36%	36%
Kaupade ja teenuste müük	2%	3%	3%	4%	4%	3%
Saadavad toetused	21%	21%	26%	25%	24%	24%
Muud tulud (kaevandamisõigus ja vee erikasutus)	48%	43%	36%	36%	36%	38%
Antud toetused	10%	9%	11%	10%	10%	9%
Töjõukulud	49%	50%	53%	50%	51%	53%
Majandamiskulud	41%	41%	36%	40%	39%	38%
Muud kulud	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Tabelis 32 on välja toodud Alutaguse valla võrdlus sarnaste omavalitsustega (maavallad, kus elanike arv on u 5000 ning mis on ilma suurema keskusega). Võrdlus näitab, et Alutaguse valla finantspositsioon on olnud oluliselt parem, kui teistel.

Tabel 32. Finantsvõimekuse võrdlus referentsomavalitsustega 2022. eelarvete täitmise alusel (Rahandusministeerium)

	Alutaguse	Viru-Nigula	Lääneranna	Toila	Rõuge	Ida-Viru maakond	Eesti
Põhitegevuse tulud (milj €)	13,1	8,5	8,2	7,5	9,2	208,7	2 616,1
Põhitegevuse tule (milj €)	2,2	0,2	0,0	0,6	-0,3	22,4	262,1
Tulemi osakaal tuludest	17%	2%	0%	8%	-3%	11%	10%
Võlakohustused (milj €)	0,5	2,9	6,6	0,4	6,5	86,6	1 040,9
Netovõlakoormus (milj €)	-6,1	2,6	4,3	-0,8	6,5	55,7	792,7
Netovõlakoormuse %	0%	30%	53%	0%	70%	27%	30%
Maksutulude osakaal	36%	54%	53%	62%	54%	48%	62%

Alutaguse valla hariduskulu moodustab 2023. aasta eelarves põhitegevuse kuludest 51,94 % ehk 6,9 miljonit, millest 4,32 miljonit eurot. Viru-Nigula ja Rõuge vallas on osakaal samaväärne, Lääneranna ja eriti Toila vallas kõrgem. **Kulude absoluutmaht on konkurentsituult kõrgeim Alutaguse vallas, ületades referentsomavalitsuste kulusid 1,5 kuni 2,1 miljoni euro võrra.**

Taandades kulu lasteaiaste ja kooliõpilaste koguarvule, on Alutaguse valla kulu lapse kohta 12 000 eurot aastas, mis on võrreldes Viru-Nigula valla 6600 euroga aastas peaaegu kaks korda suurem. Samaväärse territooriumi suurusega Lääneranna ja Rõuge valla kuludest on

Alutaguse valla kulu lapse kohta vastavalt 60% ja 40% kõrgem. Kõige väiksem on vahe Toila vallaga, kuid siin mängib juba ka olulist rolli Toila valla oluliselt kõrgem hariduskulude osakaal eelarves (tabel 33).

Tabel 33. Hariduskulude võrdlus referentsomavalitsustega (Omavalitsuste eelarved, EHIS)

	Alutaguse	Viru-Nigula	Lääneranna	Toila	Rõuge
Hariduskulud 2023	6 900 000	5 160 000	4 860 000	5 360 000	4 760 000
Hariduskulude osakaal	51,94%	50,64%	54,20%	60,20%	51,09%
Lapsed lasteaedades 22/23	174	250	191	146	173
Lasteaedade tegevuskohtade arv	4	3	6	3	6
Rühmade arv	12	15	12	11	14
Õpilased põhikoolides 22/23	371	485	411	334	380
Õpilased gümnaasiumides 22/23	31	43	48	54	0
Koolide tegevuskohtade arv	3	3	7	2	4
Kulu lapse kohta	12 000	6 600	7 500	10 000	8 600
Võrdlus Alutaguse vallaga		-82%	-60%	-20%	-40%

Eelpool kirjeldatud Alutaguse valla eelarvevõimekuse ja hariduskulude suuruse kohta saab kokkuvõtvalt välja tuua järgneva:

- Alutaguse vald on olnud võrreldes teiste sarnaste KOVidele väga heas eelarvepositsioonis tänu ressursitasudele, mis moodustavad ligi 40% valla tuludest. Ojamaa kaevanduse sulgemine 2028. aastal ning pikemas vaates ka suund põlevkivienergeetika hääbumisele muudavad aga pilti olulisel määral.
- Haridusvaldkonna kulude osakaal eelarvest on küll proportsionaalselt võrreldav teiste sarnaste KOVidega, kuid samas on need nii absoluutnumbrites kui ka võrdluses laste arvuga väga kõrged.
- Seega on vallal vaja kestlikuks arenguks nii finantsiliselt aga ka muid tegureid (sh demograafilised trendid) silmas pidades kavandada ja ellu viia muudatusid ka haridusvõrgus.

2.4. Hariduspoliitika Eestis

Tuginedes riigi arengudokumentidele, on järgnevalt välja toodud olulisemad riigi strateegilised arengusihid ja tegevused, mis võivad mõjutada Alutaguse valla haridusvaldkonna arendamist. Selgitatud on nende sihtide potentsiaalset mõju omavalitsusele arengukavaga puutuvates valdkondades, **milleks on eelkõige koolivõrk** (eriti gümnaasiumiaste), aga ka kaasava hariduse rakendamine.

Eesti riiklik arengustrateegia „Eesti 2035“⁶ ja selle tegevuskava⁷ seab vajalikeks muudatusteks Eestis:

A. Muuta haridussüsteem enam õppijast lähtuvaks ja paindlikuks, mis tagab õppurile õpivõimaluste rohkuse ja kättesaadavuse ning sujuva ja paindliku liikumise haridustasemetete ja -liikide vahel.

- 1) Selleks kavandatakse lõimida formaal- ja mitteformaalharidust ning üld- ja kutsekeskharidust ja töötada välja ühtne keskharidusstandard.
- 2) Koostöös omavalitsustega analüüsitakse üld- ja kutsekeskhariduse korraldust, rahastust ja omandiküsimusi.
- 3) Samuti jätkatakse **koolivõrgu optimeerimist ja luuakse piirkondlikud hariduskeskused**, mille eesmärk on pakkuda uusi õppevorme ja võimalusi üld-, kutse- ja kõrghariduse ning mitteformaalse õppe, sealhulgas noorsootöö sidustamiseks ja üleminekute lihtsustamiseks.
- 4) Võimestatakse kohalike omavalitsusi **põhihariduse võrgu ülevaatamisel ja korrastamisel**, sh taristu **ühiskasutuse soodustamine**, avalike funktsioonide koondamine ühishoonetesse (**multifunktsionaalsed koolihooned**).
- 5) Seatakse sihiks sidustada piirkondlikud hariduskeskused regionaalsete ja kohalike huvipooltega vastastiktoimes, et toetada regionaalse ettevõtluskeskkonna arendamist ja tööjõu ettevalmistamist.

B. Suurendada ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul, milleks muuhulgas:

- 1) Võrdsete võimaluste edendamiseks **arendatakse kaasavat haridust, lõimitakse** omavahel haridus-, sotsiaal-, tervishoiu-, kultuuri- ja tööturuvaldkonna **tugiteenuseid**.

C. Lõimida tervishoiu- ja sotsiaalteenused inimesekeskselt ja selleks:

- 1) Võtmetegur on **tervishoiu- ja sotsiaalteenuste lõimimine**, mida toetavad head vaba aja sisustamise võimalused.
- 2) Selleks luuakse riigi keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste partnerlusel põhinev ja toimiv koordineerimisüsteem, mis tagab, et inimese vajadustele lähenetaks terviklikult.
- 3) Eesmärk on minna sotsiaal-, tervise- ja töövaldkonnas üle inimese eluteekonda ja vajadusi arvestavatele ning taustal toimivatele teenustele, mida toetab

⁶ Eesti riiklik strateegia „Eesti 2035“. Üldosa. <https://valitsus.ee/media/4022/download>

⁷ Eesti riiklik strateegia „Eesti 2035“. Tegevuskava. <https://valitsus.ee/media/3956/download>

tõenduspõhiste digitaalsete lahenduste kasutuselevõtmine ja andmete lõimitud kasutamine.

- 4) Laste heaolu suurendavate integreeritud teenuste ja sekkumiste väljaarendamine (sh erivajadusega, käitumisprobleemidega ja traumakogemusega lastele) ning institutsionaalse hoolduse asendamine perepõhiseks.

D. Parandada riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaadata üle ülesannete vastutuse jaotumine sihi saavutamiseks on vajalik, et:

- 1) Kõik avalikud teenused on **kättesaadavad**, ligipääsetavad ja kvaliteetsed füüsilises ja/või digiruumis, **olenemata tema elukohast**, vanusest, **erivajadusest** või muust tunnusest.
- 2) Tugevdatakse riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste partnerlust ning suurendatakse kohaliku omavalitsuse üksuste rolli **detsentraliseerimise** ja **piirkondliku koostöö edendamise**ga.

Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035⁸ on ette nähtud järgmised Alutaguse valla seisukohast olulised eesmärgid ja tegevused nende ellu viimiseks:

E. Õpivõimalused on valikurohked ja kättesaadavad ning haridussüsteem võimaldab sujuvat liikumist haridustasemetel ja -liikide vahel.

- 1) Tagatakse kvaliteetset haridust pakkuv, kaasav ja kestlik õppeasutuste võrk ja taristu, et haridus oleks kättesaadav ja ligipääsetav eri sihtrühmadele ning õppekeskkond toetaks nüüdisaegset õpikäsitust. Selleks on vajalik:
  - 1.1 kohalikul omavalitsusel tagada **kodulähedane alusharidus**;
  - 1.2 muuta vastutuse jagunemine keskkooli tasemel selgemaks, tõhustada **riigi ja kohalike omavalitsuste koostööd keskkooli konsolideerimisel ja korraldamisel**, andes põhjendatud vajaduse korral ja koostööst lahenduste kaudu enam vastutust riigile;
  - 1.3 korrastada alus-, põhi-, kesk- ja kõrghariduse rahastamissüsteem ning tulemus- ja kvaliteediraamistik;
  - 1.4 kohalikul omavalitsusel, kelle pädevuses on põhihariduse korraldus, **tagada kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises kooliastmes. Kahaneva rahvastikuga piirkondades tuleb kolmanda kooliastme õpe tagada vähemalt omavalitsuse suuremates keskustes**, sh kindlustades vajaduse korral õppes osalemist toetavad teenused, nt transpordi.
- 2) Tagatakse paindlikud õpivõimalused, kvaliteetse hariduse kättesaadavus ja toetatud õpe, et vähendada õppes väljalangemist ja katkestamist ning rakendada maksimaalselt iga inimese potentsiaali. Selleks on vajalik:
  - 2.1 tõsta **lasteaegade** pidajate võimekust **erivajadust varakult märgata** ja pakkuda **koolieelses eas lastele kvaliteetseid tugiteenuseid**;
  - 2.2 töötada välja ja rakendada **terviklähenedamine haridusliku erivajadusega**, sh **andeka õppija juhtumipõhiseks toetamiseks** alates alusharidusest;

---

⁸ <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid-ja-programmid#haridusvaldkonna-are>

- 3) Õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele: haridus on kättesaadav ja ligipääsetav, õppimine on toetatud ning õpivõimalused vastavad õppijate võimetele ja vajadustele. Hariduskorraldus toetab ühiskonna sidusust. Valikurohked õpivõimalused on kättesaadavad kõigis Eesti maakondades
- 4) **Rahvastiku vähenedes on vaja kohandada koolivõrku, tagades kvaliteetse kohustusliku hariduse kättesaadavuse kõigis Eesti piirkondades.** Suurenev ränne toob kaasa riske ja lisab koormust tugiteenustele, õpirände suurenemine aga loob võimalusi hariduse kvaliteedi tõstmiseks.
  - 4.1 õppekeskkonnad toetavad **kvaliteetse ja tulevikku suunatud hariduse kättesaadavust.** Taristu vastab **ruumikvaliteedi põhimõtetele, suureneb taristu ühiskasutus ja ressursitõhusus.**
- 5) **Eestis on pädevad ja motiveeritud õpetajad ja koolijuhid,** mitmekesine õpikeskkond ning õppijast lähtuv õpe. Tagatakse kvalifitseeritud õpetajate, õppejõudude, koolitajate ja tugispetsialistide järelkasv, paindlikud võimalused ametisse asumiseks, tugi algajatele ning professionaalse arengu võimalused kogu karjääri vältel. Selleks tuleb muuhulgas:
  - 5.1. järjepidevalt analüüsida ja nüüdisajastada õpetaja, kutseõpetaja, õppejõu ja tugispetsialisti ameti sisu;
  - 5.2. välja töötada ja rakendada sidus, kutsestandarditest lähtuv ja teaduspõhine õpetajate ja tugispetsialistide esma- ja täiendusõppe mudel;
  - 5.3. tõhustada õpetajate, kutseõpetajate, tugispetsialistide, õppejõudude ja koolitajate koostööd haridusasutuse sees ja vahel ning mobiilsust eri tüüpi haridusasutustesse nii Eestis kui välismaal;
  - 5.4. pakkuda õpetajatele, õppejõududele ja tugispetsialistide turvalist ja motiveerivat töökeskkonda ning konkurentsivõimelist töötasu, mis arvestab teiste sektorite ja valdkondade palgatasemega;
  - 5.5. mitmekesistada õpetajate, õppejõudude ja tugispetsialistide praktikavõimalusi ning tagada juhendatud praktika ja tugisüsteem nii alustavatele kui ka ametis olevatele õpetajatele ja tugispetsialistidele, sh kutseaasta.

Kokkuvõtvalt on riiklikust hariduspoliitikast tulenevalt Alutaguse valla hariduskorralduse jaoks olulisemad suunad järgnevad:

1) Alusharidus ja põhihariduse I ja II aste peavad olema võimalikult kodulähedased Kodulähedane lasteaiakoht (algkool) peab seega ka pikemas perspektiivis olema Alutaguse valla hariduskorralduse fookus. Seejuures tuleb arvestada, et suund on haridusasutuste hoonete muutmisel enam multifunktsionaalseteks. Riigi poliitikasuunad toetavad, kuid ei kohusta konsolideerima põhikooli III astet väheneva rahvaarvuga piirkondades. Seega on Alutaguse valla ees pikemas perspektiivis küsimus, kas põhikooli III astet jätkavad kõigis tänastes asukohtades (kolmes koolis), kui õpilaste arv peaks oluliselt vähenema.

2) Väikestel munitsipaalgümnaasiumitel ei nähta perspektiivi

Riigi poliitika suund on keskkariduses liikuda senisest enam riigigümnaasiumite suunas ja sidustada neid senisest enam kutseharidusega. Samas pole selgeid otsuseid selle kohta, et munitsipaalgümnaasiumite pidamise õigus KOVidelt ära võetaks, suund on nende

koomaletõmbamisele koostöös riigiga. Üks meede selleks on olnud riigigümnaasiumite loomine ja samas KOViga kokkulepe munitsipaalgümnaasiumite sulgemiseks - nii nagu see on ellu viidud ka Ida-Virumaal Jõhvi ja Kohtla-Järve näitel. Teine võimalus on saada toetust munitsipaalgümnaasiumite reorganiseerimisel põhikooliks, mis on variant lisaku Gümnaasiumi jaoks. Alutaguse valla puhul tuleb kulude vähendamisel arvestada, et gümnaasiumisa sulgemine ei vähenda automaatselt taristukulusid. Selleks tuleks ka taristut optimeerida. Võimalus selleks saada tuge on ka Euroopa Liidu finantsperioodil 2021-2027.

3) Kaasav haridus on jätkuvalt riigi suund

Kaasava hariduse ja hariduse tugiteenuste vaates jätkub riigi strateegiate kohaselt Eestis kaasava hariduse poliitika, s.t vajaduspõhise õpikeskkonna loomist nii tuge vajavatele kui andekatele lastele. Suurim väljakutse kõikidele koolipidajatele on tagada vajalik mahus tugispetsialistid ja tugimeetmed, sest nende vajak on täna väga suur. Ka Alutaguse valla puhul on tugispetsialiste puudu. Suur osa haridusvaldkonna energiast läheb üha enam suurema toe vajadusega lastele, mistõttu võib kannatada ülejäänud haridus ja eriti andekad õpilased. Tulenevalt riigi strateegiast ei ole ühtegi alust eeldada, et kaasava hariduse suund võiks muutuda, seega peavad koolipidajad ja -juhid leidma võimalused muutustega kohaneda ja selleks vajalikud meetmed kasutusele võtma. Oluline strateegiline suund on ka varajase märkamise süsteemi terviklik väljaarendamine lasteaedades.

4) Hariduse tugiteenused tuleb enam lõimida tervishoiu- ja sotsiaalteenustega

Hariduse tugiteenuste valdkonnas on üks riigi poliitika arengusuundasid haridus-, sotsiaal- ja terviseteenuste integreerimine. Selle poliitika sisu on ministriumite poolt välja töötamisel, kuid rakendustasandil ehk omavalitsustes sotsiaal- ja haridusvaldkonna tugiteenuste tagamisel senisest enam integreerida see ei takista. Arvestades Alutaguse valla rahvaarvu, eeldab see pigem koostööd maakonna tasandil.

5) Haridusjuhtide ja õpetajate areng ja järelkasvu tagamine on prioriteet

Riik on seadnud eesmärgiks tagada Ida-Virumaa kvalifikatsioonile vastavatele eesti keeles õpetavatele üldhariduskoolide õpetajatele kõrgem palk, mis toetab ühelt poolt eestikeelset haridust ja teisalt õpetajate järelkasvuga seonduvat piirkonnas. See toob aga kaasa ka surve teiste haridusvaldkonna töötajate palgakasvuks, mis on suuresti kohaliku omavalitsuse kanda. Seega on Alutaguse valla näitel asjakohane üle vaadata ka nt haridusasutuste juhtimine ning vajadusel ja võimalusel näha ette viisid selle optimeerimiseks.

3. STRATEEGIA JA TEGEVUSKAVA

3.1. Tugevused ja väljakutsed lähtuvalt hetkeolukorrast

Alljärgnevalt on kokku võetud Alutaguse valla haridusvaldkonna peamised väljakutsed, mis baseeruvad peatükkidel 1-2. Valla hariduskorralduse seitse peamist kitsaskohta on järgnevad:

- 1) Teenusevajaduse vähenemine
- 2) Valla vähesidus ruumimuster ja haridusränne
- 3) Ebatõhus haridustaristu
- 4) Toe tagamine erivajadustega lastele
- 5) Killustunud juhtimiskorraldus
- 6) Valla finantsperspektiiv
- 7) Vastavus riiklikule hariduspoliitikale

Järgnevalt on nende kitsaskohtade olemust täiendatult avatud.

I Teenusevajaduse vähenemine

Haridusvaldkonna teenusevajaduse vähenemine on juba toimunud ja jätkub ka tulevikus. Möödunud 15 aasta jooksul on valla elanikkond kahanenud u 700 elaniku võrra (-13%). Kuni 6-aastaste laste arv on seejuures viimase 5-6 aastaga vähenenud kolmandiku võrra, põhikooliealiste laste arv on seni püsinud stabiilsena, kuid vähenemine leiab aset juba lähiaastatel. Valla elanikkond jätkab kahanemist ka tulevikus. Aasta keskmine sündide arv vallas stabiliseerub u 30 sünnini juures aastas (eeldusel, ränne on vallas tasakaalus).

Lasteaiaaialiste laste vähenemine jätkub lähiaastatel, vähenedes 3-4 aastaga u 20% (u 200 lapselt 160 lapseni), seejärel stabiliseerub. Põhikooliealiste laste arv on paar aastat stabiilne, seejärel väheneb järjepidevalt, 8-10 aasta vaates u veerandi võrra (u 400 lapselt 300 lapseni).

Valla lasteaedade jaoks tähendab demograafia seda, et asutused saavad ja peavad lähimas perspektiivis jätkama tänastes asukohtades, esmalt võib väheneda rühmade arv Mäetaguse lasteaias. Tudulinna piirkonnas saab lähiajal lasteaiarühm jätkata, kuid jälgima peab piirkonna sündide arvu. Põhikoolide vaates saavad lähiajal kolm valla põhikooli arvestada vähemalt 100 õpilasega, kuid seda vaid juhul, kui Illuka Koolis jätkub senine rändemuster, kus ligi poole õpilased on mujalt omavalitsustes. Demograafilises vaates pole perspektiivi lisaku gümnaasiumiastmel, kuna eelduslikult ei ulatu gümnaasiumiastme sihtpiirkonnas elavate laste arv, kes soovivad jätkata üldkeskhariduses 10 lapseni aastakäigu kohta.

II Valla ruumimuster ja haridusränne

Alutaguse valla puhul on tegemist nn võrgustikupõhise omavalitsusega, kus pole ühte suuremat tõmbekeskust ning mille peamised liikumissuunad on nii töörande kui ka teenuste vaates eelkõige Jõhvi ja Kohtla-Järve linnad. See tähendab, et ka haridusteenuste vaates on vallasisene liikumine vähene – valitakse kas kodulähedane haridusasutus või siis liigutakse vallast välja. Teisal on ka vallasisesed vahemaad pikad – kõiki teenuseid ei ole võimalik koondada ühte keskusesse.

Läbi aastate pole mh toimunud ka õpilasarännet valla põhjapoolsetest piirkondadest (Mäetaguse, Illuka) lisaku Gümnaasiumi, nende piirkondade põhikoolide lõpetajad valivad ligi 90% ulatuses õppeasutused, mis jäävad teistesse omavalitsustesse (eelkõige Jõhvi ja Kohtla-Järve, kus tegutsevad ka riigigümnaasiumid). Sellel on nii geograafilised põhjused (nt Jõhvi on Mäetaguse alevikust sama kaugel kui lisaku, Illukalt on Jõhvi vähem maad kui lisakusse), aga tõenäoliselt ka sisulised põhjused (mitmekülgsemad valikuvõimalused). Seda, et trendid ei ole muutumas, kinnitab ka valla koolijuhtide hinnang 2023/2023 õppeaastal põhikooli lõpetajate kohta. Koolijuhtide hinnangul ei ole ükski Illuka Kooli 9. klassi lõpetaja (kokku 10) ega ka Mäetaguse Põhikooli lõpetaja (kokku 15) suundumas lisaku Gümnaasiumisse. See tähendab lisaku gümnaasiumiastme jaoks, et arvestada saab eelkõige vaid oma piirkonna (sh Alajõe ja Tudulinna) õpilastega, keda on kestliku gümnaasiumi pidamiseks liiga vähe. Viimase küsitluse tulemused näitavad, et ka lisaku Gümnaasiumi põhikooli lõpetajatest soovib suurem osa (9 õpilast 15st) jätkata õpinguid mujal.

Teisalt on Illuka Kooli puhul leidnud aset suur õpilaste arvu kasv, mis tuleneb suurenenud õpilaste liikumisest eelkõige Jõhvi ja Kohtla-Järve piirkonnast Illukale. Nii on õpilaste arv koolis kahekordistunud, mis on põhihariduse osutamise vaates positiivne (enam kui 100 õpilast), samas ei kata aga mujalt tulnud õpilastega kaasnev rahastus valla kulusid õpilaskohale.

III Ebatõhus haridustaristu

Valla haridusasutused on enamasti heas korras, kuid õppepinda on õpilaste arvu silmas pidades liiga palju, mis tähendab, et osa haridusraha kulub ebaefektiivsele taristule. Lasteaedade puhul suuremas mahus liigset pinda ei ole, kuid see on teemaks koolides.

Suurimaks väljakutseks on lisaku Gümnaasiumi hoone, mis on õpilaste arvu silmas pidades suur ja ebafunktsionaalne, vajab investeringuid ning millega kaasnevad vähesest energiatõhususest tulenevalt suured majandamiskulud. Hoone täies mahus rekonstrueerimine võtaks hinnanguliselt u 5 miljonit eurot, mis on võrreldav uue ja kompaktse (põhi)koolihoone rajamise maksumusega. Valla finantsvõimekus on küll väga hea, kuid ilma toetuseta sedavõrd suurt investeringut ette ei võeta.

Illuka Kooli puhul on väljakutseks asukoht mõisakompleksis, mis on küll heas korras, kuid vajab samuti teatud investeringuid, sh küttesüsteemide osas. Mõisakompleksi asemel mujal haridusteenust pakkuda pole samas siiski vähemalt lähimas perspektiivis realistlik, mistõttu tuleb kompleksi jätkuvalt panustada.

Mäetaguse Põhikoolil on pinda samuti küllalt palju, kuid see on ka kõik kasutuses. Mh peab arvestama erivajadustega lastega, keda on järjest enam ning kellega töötamine vajab täiendavat ruumiressurssi.

IV Toe tagamine erivajadusega lastele

Tuge vajavate laste arv ja osakaal on Alutaguse valla haridusasutustes sarnaselt paljudele teistele Eesti omavalitsustele kasvamas. Kaasava hariduse ja varajase märkamise edukaks toimimiseks ei ole valla haridusasutustes piisavalt tugispetsialiste. Kohad on osaliselt loodud vallavalitsuse juurde, kuid pole kõik täidetud. Puudu on eelkõige logopeedidest ja psühholoogidest. Eraldi on suureks väljakutseks ka nende laste osakaalu suurenemine, eelkõige Illuka Koolis, kelle emakeeleks pole eesti keel ning kes selles osas vajavad lisatuge.

Tulevikuvaatavalt tähendab kaasava hariduse jätkumine ja eestikeelsele haridusele üleminek, et vajadus panustada täiendavaid ressursse tugisüsteemidesse kasvab ning selles vaates optimeerimisvõimalused puuduvad, kui on soov pakkuda kõigile lastele nende vajadustest lähtuvat tuge.

V Killustunud juhtimiskorraldus

Alutaguse valla lasteaedades käib kokku u 170 last, koolides (sh gümnaasiumiaste) on õpilasi kokku u 400. Kuigi asutused on suhteliselt väikesed, on nii lisaks kui ka Mäetagusel lasteaed ja kool eraldiseisvad, ainult Illukal on lasteaed ja kool ühendatud. See tähendab, et suhteliselt palju on ka juhtimisega seonduvaid ametikohti (direktorid ja õppejuhid/õppealajuhid) – kokku 8,5 ametikohta. Koolide puhul tähendab see seda, et riigi panus ei kata juhtimiskuludest isegi poolt, ülejäänud summa peab vald omalt poolt lisama.

Juhtimismudelite konsolideerimisel kasutatakse kohalike omavalitsuste puhul peamiselt kahte variant:

- **Keskne juhtimine** – KOVis on üks peamine haridusasutus, millel on õpipaigad/tegevuskohad väiksemates keskustes. Lahendus on võimalik ka selliselt, et keskselt on eraldi korraldatud alusharidus ning üldharidus, kuna nii on võimalik tagada piisav tähelepanu ka koolieelsetele lasteasutustele. Variant on sobilik keskus-tagamaa KOVide puhul, seda rakendatakse nt Põltsamaa vallas. Samas rakendatakse seda ka teistsugustes omavalitsustes, nt Viimsi vallas on kõik lasteaiad (8 maja) ühendatud ühe juhtimise alla ja üheks asutuseks. Seega võib keskselt mudeli rakendada ka osaliselet (nt ainult lasteaedade puhul).
- **Piirkondlik juhtimine** – KOVi erinevates piirkondades on haridusteenus korraldatud kohalike lasteaed-koolide (ühendasutus) poolt. Variant on sobilik nn võrgustikupõhiste omavalitsuste puhul, kus ei ole ühte suuremat keskust kuid samas on piirkondades piisavalt suur laste ja õpilaste arv ja/või kus vahemaad piirkondade vahel on suured. Alutaguse vallas on selline mudel kasutuses Illuka Kooli puhul.

Alutaguse vallas on eelduslikult lihtsam üle minna piirkondliku juhtimise mudelile, mis tähendab, et lasteaed ja kool tuleks ühendada Mäetagusel ja lisaks (eeldab gümnaasiumiastme sulgemist). Sarnane lahendus on juba kasutusel Illukal, lisaks toetab see piirkondlikku kogukonnatunnet ja lapse loomulikku liikumist ühe haridusasutuse siseselt ühelt astmelt teisele. Sellise lahenduse puhul jääks vallas tegutsema kolm haridusasutust. Keskse juhtimise puhul on võimalik ka vahepealne variant – nt lasteaedade üleminek ühele juhtimisele ja kolme kooli jätmine eraldiseisvaks asutuseks. See aga lõhuks juba toimiva Illuka mudeli. Kõige radikaalsem on üleminek kahele asutusele – nt Alutaguse valla lasteaed (tegevuskohad kõigis tänastes asukohtades) ja Alutaguse valla kool (õpipaigad kolmes kohas). Selline variant toetab ülevallalist koostööd ja identiteeti, samas võib aga lõhkuda traditsioonilised piirkondlikud hariduskeskused ning põhjustada kogukondade vastuseisu.

VI Valla finantsperspektiiv

Alutaguse valla finantspositsioon on olnud väga hea – tänu ressursitasudele (ligi 40% valla tuludest) on vald saanud opereerida võrreldes teiste sarnase suurusega omavalitsustega oluliselt suuremate vahenditega. Samas on VKG Ojamaa kaevanduse tegevuse lõpetamine 2028. aastal ning pikemas vaates ka suund põlevkivienergeetika lõpetamisele asjaolud, mis

muudavad valla finantspositsiooni oluliselt. Kestlikuks arenguks on möödapääsmatu ka püsikulude ülevaatamine.

Valla hariduskulud (kokku u 6,9 miljonit eurot, u 51% kogueelarvest) võrreldes teiste sarnase suuruse ja laste arvuga omavalitsustega selgelt suured. Seetõttu on möödapääsmatu, et vaadatakse üle nii põhimõtteline hariduskorraldus kui ka muud võimalikud optimeerimismeetmed (sh tugiprotsessid). Seda on vaieldamatult mõistlik teha ettevaatavalt, et mitte sattuda sarnaselt mitmete teiste omavalitsustega olukorda, kus investeerimisvõimekus puudub täielikult ning püsikuludele pole võimalik leida katet.

VII Vastavus riiklikule hariduspoliitikale ja õpetajate järelkasv

Riigi hariduspoliitika vaates ei ole lisaku gümnaasiumiastmel perspektiivi, üldine eeldus on, et gümnaasiumiastmes võiks olla vähemalt 100 õpilast. Samas on vallas võimalus saada investeeringutoetust gümnaasiumi reorganiseerimisel põhikooliks, mida rakendatakse eksklusiivselt just Ida-Virumaal. Riigi vaates võib õpilaste vähenemisel küsimuseks olla ka III kooliastme jätkamine kõigis tänastes asukohtades. Samas on vähemalt hetkeseisuga Alutaguse valla kõigis põhikoolides enam kui 100 õpilast.

Riiklik poliitika on fookusesse võtnud ka õpetajate järelkasvu ja motivatsiooni. Alutaguse vallas on õpetajate järelkasv olnud võrreldes paljude Eesti piirkondadega pigem hea – juurde on tulnud ka nooremaid õpetajaid. Seejuures on aga oluline õpetajate kvalifikatsioon, mis on Alutaguse valla vaates väljakutseks – kvalifitseerimata õpetajate osakaal on viimastel aastatel kasvanud.

Valla haridusvaldkonna tugevusi ja väljakutseid arutati ka arengukava raames läbiviidud kaasamiseminari⁹. Peamised tugevuse ja nõrkused on kokku võetud tabelis 34.

Tabel 34. Alutaguse valla haridusvaldkonna tugevused ja nõrkused (allikas: kaasamiseminar)

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Igas kogukonnas on kool ja lasteaed, kodulähedus • Haridusasutustel on oma nägu • Väikesed klassid/rühmad • Hooned on heas korras • Kõik haridusastmed on olemas, sh huvikool, toetav noorsootöö • Riigigümnaasiumite lähedus • Head sportimisvõimalused • Noored ja särasilmsed õpetajad • Eestikeelne haridus, sh maagümnaasium • Kõrged rahulolunäitajad 	<ul style="list-style-type: none"> • Madal iive • Valla suurus, transpordiühendused • Kogukondade killustatus ja passiivsus, iga piirkond seisab enda eest • Kogukond ei ole valmis muutusteks • Pidev hirm gümnaasiumi tuleviku osas, kommunikatsioon koolipidaja ja haridusasutuste vahel • Valla gümnaasiumiharidus ei ole atraktiivne • Keeruline leida õpetajaid, tugispetsialiste • Hoonete suured majanduskulud • Ettevõtlust piirkonnas vähe

⁹ Kaasamiseminar toimus 21. aprillil Mäetaguse Rahvamajas. Seminaril tehti ülevaade analüütikast ning viidi läbi arutelud Alutaguse valla haridusvaldkonna hetkeseisu (tugevused-nõrkused), võimalikke tulevikualternatiivide ja rakendatavate meetmete osas. Seminaril osales u 50 inimest.

3.2. Tulevikunägemus hariduskorraldusest

Alutaguse valla haridusvõrgu osas on tulevikuvaatavalt kolm põhimõttelist alternatiivi¹⁰:

- 1) Tänapäevase olukorra säilitamine:
  - Kõik olemasolevad asutused jätkavad tänapäeval kujul ja viisil nii kaua, kui finantsiliselt võimalik
  - Suuri investeeringuid õpikeskkonda ei tehta ja arendusprojekte ette ei võeta, sh jätkab lisaku Gümnaasium tänapäeval taristul
- 2) Kolme hariduskeskuse mudel:
  - Vallas on kolm hariduskeskust (põhikool koos lasteaiaaiga): Illuka, lisaku ja Mäetaguse
  - Lisaku gümnaasiumiaste suletakse¹¹, toetuse¹² abil rajatakse lisakule uus ja kaasaegne põhikool, koos huvikooli ja raamatukogu ruumidega
  - Vastavalt vajadusele ja kokkulepetele viiakse ellu muid hariduskorralduse efektiivistamise tegevusi, mis aitavad tagada kolme keskuse põhise mudeli kestlikkuse ka pikemas perspektiivis
- 3) Radikaalne reform:
  - Vallas on üks põhikool (koos lasteaiaaiga) ja kaks lasteaed-alkooli (I ja II kooliaste), teostatakse vajalikud investeeringud
  - Lahendus võimaldab oluliselt vähendada personali- ja majandamiskulusid
  - Vallal on ka pikas perspektiivis piisavalt ressursi haridusvõrgu majandamiseks

Alternatiivide plussid ja miinuseid arutati ka haridusvõrgu arengukava kaasamiseminari (tabel 35).

Tabel 35. Alutaguse valla hariduskorralduse alternatiivide plussid ja miinused (allikas: kaasamiseminar)

1. Tänapäevase olukorra säilitamine	
Plussid	Miinused
<ul style="list-style-type: none"> • Ei ole vaja kohaneda muutustega • Saab jätkata eestikeelse maagümnaasiumiga, mida saab kasutada valla reklaamiks • Mugav variant, alati on nii olnud 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetajate ja laste jätkuv väljaränne, kuna õppekeskkond pole kaasaegne • Ressursimahukas • Finantsiliselt koormav • Nõuetele mittevastav personal • Pidev „kirves pea kohal“ - sulgemisoht
2. Kolme hariduskeskuse mudel	
Plussid	Miinused

¹⁰Alternatiivide puhul on võimalikud erinevad modifikatsioonid, kuid selguse huvides on need lihtsustatud, näitamaks põhimõttelisi valikuid.

¹¹Uuele põhikoolihoonele investeeringutoetuse (võimalik maht u 4-5 miljonit eurot) saamise eeltingimuseks on gümnaasiumiastme sulgemine.

¹²Ühtekuuluvuspoliitika 2021-2027 meede „Õpivõimalused ja hariduse korraldus. Põhikoolivõrgu korrastamine perioodil 2021-2027“.

<ul style="list-style-type: none"> • Uus koolimaja lisakus • Juhtimiskulud vähenevad • Uus kunstidekool • Kodulähedus + kogukonna rahuolu säilib (Illuka, Mäetaguse) • Kompromissvariant • Transpordikulud oluliselt ei suurene • Personali liikumine-jagamine 	<ul style="list-style-type: none"> • lisaku jääb teatud funktsioonidest ilma (nt õpilaskodu, riigikaitse õpe) • Alajõe ja lisaku piirkonna gümnaasiumiõpilased on sunnitud liikuma • Vald on vähem atraktiivne elamispiirkond
3. Radikaalne reform	
Plussid	Miinused
<ul style="list-style-type: none"> • Suur kokkuhoid vallale • Palju kvalifitseeritud kaadrit • Tugev kool 	<ul style="list-style-type: none"> • Transpordikulud • Raske iga kolme aasta tagant kooliga kohaneda • Valitakse teiste KOVide koole, kus on 1-9 klassi • Õpetajate koormused (6 klassilises võõrkeel?) • Elanike väljaränne suureneb, valla tulubaas väheneb, noortel pole soovi piirkonnas elada

Seminaril osalejad said välja tuua ka isikliku eelistuse kolme põhimõttelise varianti vahel koos põhjendusega miks nad selle valisid. **Kirjalike sedelite esitajatest (kokku 30 inimest) u 90% toetas varianti 2 ja 10% varianti 1 ning üks inimene osaliselt varianti 3.**

Alternatiiv 2 põhjustena toodi välja järgnev:

- kuluefektiivsem ja loogilisem, samas mitte liiga radikaalne;
- põhiharidus võiks olla igas piirkonnas, seni kuni lapsi jätkub. Gümnaasiumi jaoks pole piisavalt lapsi ning sellisele hulgale on keeruline leida ka piirkonnast kvalifitseeritud õpetajaid. Gümnaasiumilõpetajate tase peaks olema üle Eesti sarnane;
- laste jaoks ainuõige otsus (et saaksid põhihariduse omandada ühes koolis);
- kodulähedus, säästab transpordikulusid ja loodust;
- annab kõige paremad võimalused praeguses ajahetkes;
- uus taristu annab uue väärtuse, parem uus algus kui õudne lõpp;
- mugavustsoonis ei toimu arengut, muutused toovad kaasa arengu nii inimestes kui ka asutustes;
- muud varianti pole.

Lisaks toodi variandi 2 puhul korduvalt välja, et kõigis keskustes tuleks üle minna lasteaed-põhikool mudelile.

Alternatiiv 1 põhjustena toodi välja järgnev:

- valla päris kulud on mujal kui hariduses;
- remontida lisaku koolimaja ja vajadusel Mäetaguse koolimaja ning jätkata esialgu kuni 2027;
- säilitada gümnaasium, et elu kestaks.

Seega leidsin kaasamisseminaril osalejad, et kolme hariduskeskuse mudel võiks olla eelistatud alternatiiv tulevikuks.

Kokkuvõtvalt on hariduskorralduse põhialused vallas järgmised:

- 1) Alusharidus peab jääma nii Illukale, lisakusse kui ka Mäetagusele ka pikas perspektiivis, Tudulinna lasteaiaühma osas tuleb tegutseda vastavalt nõudlusele (rühm tegutseb, kuniks on vähemalt 8 last) .
- 2) Üldhariduse vaates jätkatakse kolme põhikooli mudeliga vähemalt keskpikas perspektiivis. Samas tuleb jälgida õpilaste arvu trende ja liikumisi.
- 3) Kohaliku gümnaasiumiastme arendamiseks puuduvad eeldused (õpilased). Gümnaasiumiastme sulgemine avab ka rahastusvõimalused.
- 4) Lisakusse tuleb rajada uus, kaasaegne ja multifunktsionaalne hoone, kus on ruumid põhikoolile, huvikoolile ja raamatukogule.
- 5) Valla kestlikuks majandamiseks on vajalik ellu viia ka muid optimeerivaid tegevusi.

3.3. Rakendatavad meetmed

Alternatiiv kahe elluviimist toetavad peamised meetmed on järgmised

1. Gümnaasiumiastme sulgemine ja lisaku uue hariduslinnaku rajamine
2. Juhtimiskorralduse muutus
3. Lasteaedade õppekorralduse muutus ja rühmade optimeerimine
4. Palgakorralduslikud meetmed
5. Haridusasutuste muude majandamiskulude ülevaatamine

1. Gümnaasiumiastme sulgemine ja lisaku uue hariduslinnaku rajamine

Demograafilisest ja geograafilisest aspektist perspektiivi lisaku Gümnaasiumi gümnaasiumiosa õpilaste arvu kasvuks ei ole, küll pole esialgu ette näha ka olulisel määral nõudluse kahanemist. Lisaku piirkonna gümnaasiumieas noorte arv ületab eeldatavalt kuni käesoleva kümnendil lõpuni 50 noore piiri (gümnaasiumiharidust omandab keskmiselt 60% valla vastavast vanusrühmast), misjärel toimub mõningane langus. Valla teistele piirkondadele ja väljaspool omavalitsust elavatele noortele, ei ole lisaku Gümnaasium peale spordiõppe ümberkorraldusi enam valik.

Riigi poolt eraldatav palgatoetus ei katab täna vaid poole gümnaasiumiõpetajate tööjõukuludest (4,6 ametikohta). Tööjõukulu 2023. aastal on 151 tuhat eurot, sellest 76 tuhat eurot on riigipoolne toetusfondi eraldis ja 75 tuhat eurot valla rahastus. Viimane oleks ka otsene jooksvate kulude kokkuhoiu maht. Muu koolipersonali ja majandamiskulude kokkuhoidu sama olulises suurusjärgus olemasolevas hoones tegutsemist jätkates ei kaasne. Lisanduvate noorte koolituskulude suurus sõltub, kas valitakse riigigümnaasium või mõni munitsipaalkool (sel juhul u 1000 eurot õpilane aastas).

Senimaani, kuni vald on valmis tagama riikliku õppekava täitmiseks vajalike kvalifitseeritud õpetajate olemasolu, turvalisuse, tervisekaitse ja õppekava nõuetele vastava õppekeskkonna olemasolu, võimalused õpilase arengu toetamiseks ning kooli võimekuse pakkuda lisaks kohustuslikele õppeainetele ka valikõppeaineid gümnaasiumi riiklikus õppekavas sätestatud nõuete kohaselt, on ka väikese gümnaasiumi pidamine võimalik.

Arvestades tänast võimalikku kokkuvõtet Alutaguse valla hariduskulude kogumahtu ja gümnaasiumi olulisust kogukonnale, on gümnaasiumiastme pidamine veel järgnevatel aastatel pigem valla põhimõtteline poliitiline valik kui majanduslik möödapääsmatus.

Teisalt, peale peagi muutuvat finantsreaalsust on gümnaasiumi pidamise ülekulu juba oluline suurus. Samuti ei piirdu gümnaasiumiastme kulud ainult õpetajate palgakuluga (hetkel ei ole täpsemalt kooli eelarves eristatavad) ning hariduse kvaliteedi tagamine eeldab rahastust ka õppekavade arendusele.

Gümnaasiumiastme sulgemise edasilükkamine ei lahenda koolihoone liigse pinna, kulude ja tehnilisest seisukorrast lähtuva probleemistiku, millele oleks võimalik leida lähiaastatel lahendus uue koolihoone ehitamise näol välise rahastuse toel. Lisaku Gümnaasiumis on kinnistukulude suurus enam kui 230 tuhat eurot aastas (15% kogukuludest), sh küte 117 tuhat ja elekter 65 tuhat eurot. Energiakulu pinnaühiku kohta on ligi kaks korda suurem kui Illuka ja Mäetaguse koolides.

Arvestades olemasolevat ja perspektiivset põhikoolieas laste arvu lisaku piirkonnas, on kohal vajadus 9-klassilise kuni 144 õpilasega (16 õpilast klassis) kooli järgi. Sellise õpilaste arvuga kooli minimaalne ruumivajadus on lähtuvalt tervisekaitse ja õppekava nõuetest ligi 1500 m² (tabel 36).

Tabel 36. Põhikooli ruumimudel (minimaalne pind)

	9-klassiline kool	
	16 õpilast klassis	22 õpilast klassis
koduklass/ainekabinet (7 klassi)	224	308
arvutiklass	38	53
loodusainete klass, sh kemikaalid	48	66
muusika klass		
kunstiklass	48	66
metallitöö		
puidutöö	48	66
käsitööklass		
kodundusklass	48	66
raamatukogu (hoidla) koos lugemissaaliga	48	48
administratsiooni ja õpetajate ruumid	110	120
logopeed		
sotsiaalpedagoog		
eripedagoog		
psühholoog	32	32
õpilasesindus	16	16
meditsiinikabinet	16	16
söökla koos köögiga	136	169
saal - aula	144	198
Väikeklassid (5 klassi)	60	60
Kokku kasulik pind	1 017	1 284
Üld- ja tehnopind 45%	458	578
Kooli kasulik pind +üldpind	1 474	1 861
Pinda õpilase kohta (m ²)	10,2	9,4

Kooli tegelik ruumivajadus võib olla võrreldes miinimumprogrammiga siiski mõnevõrra suurem. Olemasoleva koolihoone maha jätmisel on samuti vajadus lisaku Kunstide Kooli ja vallaraamatukogu ruumide järele. Huvikooli ruumivajadus on kuni 500 m² ja raamatukogu puhul suurusjärgus 200 m².

Arvestades viimaste aastate suurt volatiilsust ehitusturul, ei ole toimunud riigihanked uute koolihoonete rajamiseks hetkel väga hea indikaator. Kui suurusjärgus arvestada vähemalt

2500 euro suuruse investeeringuga uue koolihoone ühe ruutmeetri ehitamisel ja lisada juurde veel u 20% kõrvalkulusid – planeerimine, projekteerimine, projektijuhtimine, järelevalveteenused ja sisustamine, kujuneb uue hoone rajamise maksumuseks u 3000 eurot m² kohta. Ehk uue koolihoone maksumus algab u 4,5 miljonit eurost (suurema pinna puhul kõrgem, madalama m² maksumuse korral madalam). Huvikooli ja raamatukogu rajamisega lisandub u 2 miljonit eurot. **Gümnaasiumiosa sulgemise korral oleks võimalik Haridus- ja Teadusministeeriumi poolne investeeringutoetus koolihoone ehituseks suurusjärgus kuni 4 miljonit eurot.**

Teine alternatiiv oleks olemasoleva koolihoone rekonstrueerimine. 2022. aastal koostatud maksumushinnangu (IB TELORA OÜ) alusel kujuneks kogu kompleksi rekonstrueerimise maksumuseks u 4,9 miljonit eurot ehk samaväärne suurusjärgu uue hoone ehitamisega. Samas olulist kvalitatiivset muutust - uut kaasaegse ruumiplaneeringuga koolikeskkonda ikkagi ei teki. Olemasoleva hoonekompleksi jääkväärtus on u 1,3 miljonit eurot (valdavalt üle-eelmise kümnendi rekonstrueerimistööde jääkmaksumus). Soovitav on kompleksist eraldada võimla ning ülejäänud osas võimalusel erastada (või lammutada).

Olemasoleva hoone kasutusest välja jäämisel vähenevad juba ainuüksi kinnistukulude (eelkõige energiakulude arvel) kuni 150 tuhande euro võrra aastas. Võimalik on saavutada täiendavalt kokkuhoidu muudelt majandamis- ja personalikuludelt.

2. Juhtimiskorralduse muutus

Valla alus- ja üldharidusasutustes on kokku 8,5 juhtide - 5 direktori ja 3,5 õppealajuhataja ametikohta. Lasteaades on 2,3 direktori, üks õppealajuhataja ametikoht ning lisatasu Tudulinna tegevuskohas - töäjõukulu on kokku u 126 tuhat eurot aastas. Koolides 2,7 direktori ja 2,5 õppejuhi ametikohta -töäjõukulu on u 213 tuhat eurot aastas (sellest omavalitsuse rahastus 149 tuhat eurot aastas). Illuka Koolis on arvestatud direktori koormuseks lasteaiaosas 0,3 ametikohta. Juhtide palgafond lapse kohta on lasteaedades kõrgem kui koolides õpilase kohta. Palgafond töötaja kohta on lasteaedades ja koolides samaväärne. Piirkondlikus vaates on Mäetaguse palgafond mõlemas vaates viiendiku võrra või enam suurem (tabel 37).

Tabel 37. Juhtide ametikohad piirkondade ja haridusliikide lõikes

Piirkond / haridusliik	Ametikohtade arv	Palgafond aastas	Lapse / õpilase kohta	Asutuse töötaja kohta
Lasteaiad				
Iisaku	1,0	43 000	700	2 100
Illuka	0,8	30 000	770	2 000
Mäetaguse	1,5	53 000	720	2 200
Koolid				
Iisaku	2,0	80 000	500	1 900
Illuka	1,2	50 000	450	1 800
Mäetaguse	2,0	92 000	710	2 600
Kokku				
Lasteaiad	3,3	126 000	720	2 100
Koolid	5,2	222 000	550	2 100
Iisaku	3,0	123 000	550	2 000
Illuka	2,0	80 000	530	1 800
Mäetaguse	3,5	145 000	710	2 500
Kõik kokku	8,5	348 000	600	2 100

Haridusjuhi ühe ametikoha keskmine tööjõukulu aastas on 40 tuhat eurot ja brutotöötasu on u 2400 eurot kuus. Asutuse juhtidel vastavalt u 46 tuhat ja enam kui 2700 ning õppealajuhatajatel u 33 tuhat ja ligi 2000 eurot kuus.

Sisuliselt on valla haridusjuhtimise korraldusel kaks alternatiivi:

- Lasteaed-põhikool mudel kõigis keskustes (nagu Illukal) – piirkondlik mudel
- Üks valla lasteaed ja üks valla põhikool koos tegevuskohtadega – valdkondlik mudel

Juhtimiskorralduse rahaline mõju sõltub eelkõige püstitatud eeldustest.

Võttes piirkondliku mudeli juures eelduseks, et:

- lisaku ja Mäetaguse piirkonnas on juhi ametikoht ja 1,5 õppejuhi ametikohta (1 koolis ja 0,5 lasteaias) ning Illuka olemasolev olukord säilib;
- Juhtide brutotöötasu on kuus 3000 eurot ja õppejuhtidel 2000 eurot;

Väheneb töökohtade arv 1,5 võrra ja tööjõukulu 64 tuhande euro võrra aastas.

Võttes valdkondliku mudeli juures eelduseks, et:

- On lasteaiajuhi ja lasteaia õppejuhi ametikoht ja 0,5 vastutava isiku (õppejuhi tehniline abi) ametikohta asutuse tegevuskohtades
- On koolijuhi ja kooli õppejuhi ametikoht 0,5 vastutava isiku (õppejuhi tehniline abi) ametikohta asutuse tegevuskohtades
- Lasteaiajuhi brutotöötasu on kuus 3000 eurot ja koolijuhi töötasu 3500 eurot kuus ning õppejuhtidel keskmiselt 2000 eurot;

Väheneb töökohtade arv 1,5 võrra ja tööjõukulu 72 tuhande euro võrra aasta (tabel 38).

Tabel 38. Juhtimiskorralduse muutus

	Juht	Õppejuht	Tööjõukulu	Muutus
Piirkondlik mudel				
Iisaku	1	1,5	100 000	-23 000
Illuka	1	1	84 000	4 000
Mäetaguse	1	1,5	100 000	-45 000
Kokku	3	4	284 000	-64 000
Valdkondlik mudel				
Lasteaiad	1	2,5	134 000	8 000
Koolid	1	2,5	142 000	-80 000
Kokku	2	5	276 000	-72 000

Töö- ja palgakorralduse täpsemal läbimõtestamisel võib olla saavutatav kokkuhoid suurem.

3. Lasteaedade õppekorralduse muutus ja rühmade optimeerimine

Mitmed omavalitsused Eestis on juba rakendanud ning paljud on seoses riigi poolt initsieeritud kooliõpetaja töötasu miinimummäära kiire kasvuga üle minemas alternatiivsele töökorraldusele lasteaedades, kus rühmas töötab kahe õpetaja asemel üks õpetaja.

Alutaguse valla lasteaedades on kokku 22 õpetaja ametikohta, 13 õpetaja abi ametikohta (sh 1 assistent) ning 3,35 muusika- ja liikumisõpetaja ametikohta. Magistriharidusega õpetaja töötasu on võrdsustatud kooliõpetaja töötasu miinimummääruga (aastal 2023 1749 eurot kuus). Magistrihariduse puudumisel on töötasu määraks 90% alammäärast ehk 1574 eurot

kuus. Õpetaja abide töötasu on 945 eurot kuus. Asutuste palgafondis on arvestatud 12,5 kuupalgaga aastas.

Kahe rühmaõpetaja ja ühe õpetaja abiga rühmakorralduselt üleminekul ühe õpetaja ja kahe õpetaja abiga rühmakorraldusele, on meetme maksimaalne rahaline kogumõju kuni 200 000 eurot aastas (tabel 39).

Tabel 39. Õppekorralduse muutus lasteaedades

	Olemasolev olukord		1+2 süsteem	
	Ametikohtade arv	Töötasu	Ametikohtade arv	Töötasu
lasteaiaõpetaja (magister)	1	1749	1	1749
lasteaiaõpetaja	21	1574	11	1574
muusikaõpetaja	2,1	1749	2,1	1749
liikumisõpetaja	1,25	1574	1,25	1574
assistent	1	1338	1	1338
lasteaiaõpetaja abi	12	945	22	945
Tööjõukulu kokku (12,5 kuud)		889 000		689 000
Palgafondi muutus		0		-200 000

Pedagoogilisi ja töökeskkonna aspekte arvestades on võimalikud ka mitmed alternatiivsed lahendused, mille puhul rahaline mõju on küll tagasihoidlikum - 56 tuhat kuni 168 tuhat eurot aastas (tabel 40).

Tabel 40. Õppekorralduse muutuse modifikatsioonid

	1+2 süsteem (assistentidega)		1+1+1 süsteem		1+2 süsteem (v.a koolieelikud)	
	Ametikohtade arv	Töötasu	Ametikohtade arv	Töötasu	Ametikohtade arv	Töötasu
lasteaiaõpetaja (magister)	1	1749	1	1749	1	1749
lasteaiaõpetaja	11	1574	11	1574	14	1574
muusikaõpetaja	2,1	1749	2,1	1749	2,1	1749
liikumisõpetaja	1,25	1574	1,25	1574	1,25	1574
assistent	23	1338	11	1338	1	1338
lasteaiaõpetaja abi	0	945	12	945	19	945
Tööjõukulu kokku (12,5 kuud)		833 000		754 000		721 000
Palgafondi muutus		-56 000		-135 000		-168 000

Üleminekut ellu viia on lihtsam olukorras, kus enamik õpetajaid ei ole veel omandanud kvalifikatsiooni ehk töötab ajutise lepinguga.

Muud optimeerimisvõimalused alushariduses on eelkõige soetud rühmade täituvusega lasteaedades. Mäetaguse Lasteaias, kus rühmatäituvus on hetkel kõige madalam, oleks ühe rühma sulgemisega kaasnev kulude vähenemine suurusjärgus 77 tuhat eurot aastas.

Tudulinna tegevuskoha sulgemine võiks toimuda alles olukorras, kus rühmas on alla 8 lapse. Majandus- ja personalikulude vähenemise suurusjärg oleks sel juhul kuni 100 tuhat eurot aastas.

4. Palgakorralduslikud meetmed

Lasteaedade ja koolide tööjõukulu kokku on valla 2023. aasta eelarves 4,38 miljonit eurot. Seejuures on palgafondis arvestatud 12,5 kuu töötasuga aastas. Tegemist on töötajate motiveerimiseks (nt jõulupreemia) mõeldud vahenditega. Üldjuhul lõppes Eesti omavalitsustes selline praktika (nn 13. palk) 2009. aasta majanduskriisi tulemusel.

Arvestades palgafondi 12-kuu töötasudega oleks rahaline muutus 175 tuhat eurot vähem kulu valla eelarvele, sh koolides -123 tuhat ja lasteaedades -52 000 tuhat (tabel 41).

Tabel 41. Palgaarvestuse aluste muutuse mõju

	Tööjõukulu (12,5 kuud)	Tööjõukulu (12 kuud)	Muutus
Lasteaiad	1 300 000	1 248 000	-52 000
Koolid	3 075 000	2 952 000	-123 000
Kokku	4 375 000	4 200 000	-175 000

5. Haridusasutuste muude majandamiskulude ülevaatamine

Valla haridusasutustes on kokku viis kööki. Toit koolile ja lasteaiale valmistatakse ühes köögis lisakul ja Illukal (toit valmistatakse kohapeal ka Tudulinna lasteaiarühmas). Mäetaguse koolis ja lasteaias on köögid eraldi.

Kahe lähestikku paikneva suhteliselt väikese mahuga köögi pidamine ei ole tegevuslikult ega ka majanduslikult põhjendatud. Mäetaguse Põhikooli köögil on piisavalt võimsust, et valmistada toitu ka enam kui 70le lasteaialapsele. Asutuste vahemaa on 600 meetrit. Toidu veo korraldamiseks kompaktses piirkonnas on vaja töökohti vähem kui valmistamiseks. Üldjuhul on vedu vaja korraldada 1-2 korda päevas, lasteaias õhtuode on võimalik kaasa panna koos lõunasöögiga ja serveeritakse õpetaja abi poolt kohapeal. Mäetaguse Lasteaia köögi sulgemisega kaasneks kokkuvõid personalikuludelt (arvestades lisanduvate toidu transpordi korraldamise kuludega) kuni 30 tuhat eurot.

Püsikulude vähendamise võiks olla eesmärgiks ka Illuka mõisakompleksis - kooli küttesüsteemi ökonoomsemaks viimisel (nt maaküttele) võiks olla aastane sääst kuni 10 000 eurot.

Kokkuvõttev mõju püsikuludele

Kirjeldatud meetmete elluviimisel on kokkuvõttes võimalik saavutada vallaelarve püsikulude kahanemine vähemalt 700 tuhande euro võrra aastas (tabel 42).

Tabel 42. Meetmete koondmõju

Tegevus	Kulude vähenemine
1. lisaku gümnaasiumiastme sulgemine ja uue hoone ehitus	225 000
sh lisaku gümnaasiumiastme sulgemine (personalikulu)	75 000
sh lisaku uue koolihoone ehitus /majanduskulu vähenemine)	150 000
2. Juhtimiskorralduse optimeerimine (mõlemad mudelid)	60 000
3. Lasteaedades 1+2 süsteemile üleminek	Kuni 200 000
<i>Lisaks: Mäetaguse Lasteaias 1 rühma sulgemine</i>	<i>77 000</i>
<i>Lisaks: Tudulinna tegevuskoha sulgemine</i>	<i>100 000</i>
4. Palgakorralduslikud meetmed	175 000
sh 0,5 lisapalka lasteaedades	52 000
sh 0,5 lisapalka koolides	123 000
5. Muu majandamiskulud	40 000
Mäetaguse köökide ühendamine	Kuni 30 000
Illuka küttesüsteem	10 000
Kokku	700 000 / 877 000

3.4. Arengukava elluviimine, seire ja uuendamine

Arengukava elluviimise tegevuskava on välja toodud tabelis 43.

Tabel 43. Haridusvõrgu arengukava tegevuskava 2023-2026

Tegevus	Aeg
1. lisaku gümnaasiumiastme sulgemine ja uue hoone ehitus ¹³	<ul style="list-style-type: none"> Gümnaasiumiastme sulgemise otsus – hiljemalt märts 2024 Uue multifunktsionaalse põhikoolihoone rajamine – 2024-2026
2. Juhtimiskorralduse optimeerimine ¹⁴	<ul style="list-style-type: none"> Otsuse tegemine valiku osas (piirkondlik mudel, valdkondlik mudel, hübriidmudel) – hiljemalt märts 2024 Uue mudeli rakendamine – 2024/2025 õppeaastast
3. Lasteaedade töö optimeerimine ¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> Otsuse tegemine mudeli osas (1+2, 1+1+1, hübriidmudel) – hiljemalt märts 2024 Uue mudeli rakendamine – 2024/2025 õppeaastast Rühmade optimeerimine: vastavalt vajadusele Tudulinna lasteaiarühma sulgemine – juhul, kui rühmas on 8 last või vähem
4. Palgakorralduslikud meetmed ¹⁶	<ul style="list-style-type: none"> Otsuse tegemine – hiljemalt 2024 Rakendamine – järgneval eelarveaastal
5. Muu majandamine ¹⁷	<ul style="list-style-type: none"> Mäetaguse lasteaia ja kooli köögi ühendamine – otsus tehakse siis, kui üks köökidest vajab investeeringuid
6. Muud investeeringud (ajakava vastavalt eelarve võimalustele)	<ul style="list-style-type: none"> lisaku lasteaia ventilatsiooni rajamine lisaku spordihoone kaasajastamine Illuka lasteaia ja spordihoone küttesüsteem Illuka Kooli muud investeeringud (spordihoone katus, lasteaiahoone ventilatsioon)

Muud olulised haridusvaldkonna tegevussuunad valla tasandil:

1. Haridusvaldkonna tugispetsialistide tagamine (logopeedid, psühholoogid) vallaüleselt
2. Muutunud õpikäsituse rakendamise toetamine kõigis haridusasutustes
3. Õpetajate kvalifikatsiooni ja arengu toetamine ja seire
4. Haridusjuhtide ja teiste töötajate arengu toetamine ja seire
5. Vallasisese ja välise hariduskoostöö arendamine ja tõhustamine

Arengukava elluviimist koordineerib ja selle eest vastutab Alutaguse Vallavalitsus. Elluviimise protsessi kaasatakse allasutused, hoolekogud ning teised huvigrupid ja koostööpartnerid. Arengukava vaadatakse üle igal aastal ning vajadusel täiendatakse ja muudetakse Alutaguse Vallavalitsuse poolt kehtestatud korras.

¹³ Tegevust toetasid kõik arutelugrupid, kes kaasamiseminaril osalesid.

¹⁴ Juhtimiskorralduse muutmist toetasid kaasamiseminaril kõik arutelugrupid, kuid eelistused olid mõnevõrra erinevad. Enam toetati piirkondlikku mudelit (lasteaed-põhikool), kuid välja käidi ettepanek, et vallas võiks olla ka üks lasteaed ja üks kool. Pakuti ka võimalust, et lasteaiaid ühendatakse aga koolid jäävad eraldi.

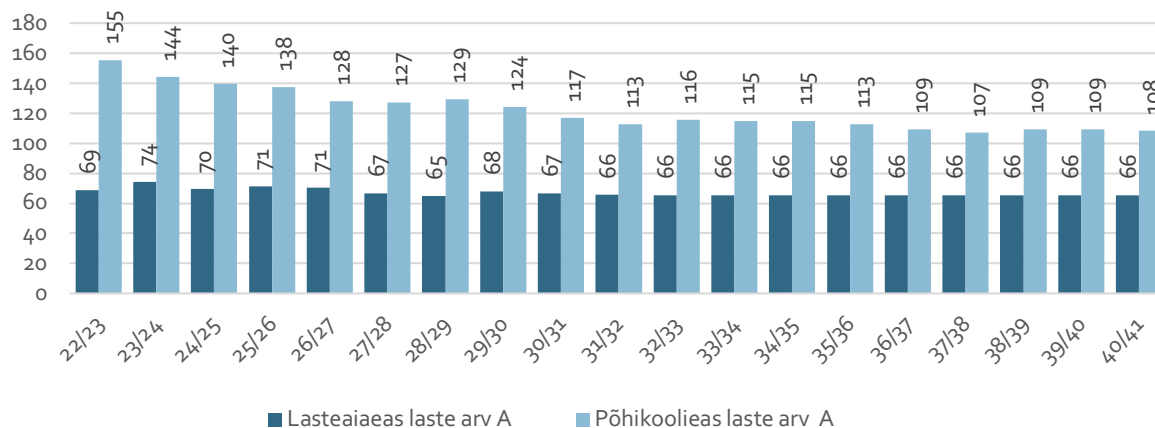
¹⁵ Lasteaiarühmade optimeerimise osas olid kaasamiseminaril arvamused erinevad – enam toetati 1+1+1 mudelit, aga ka paindlikumaid lahendusi.

¹⁶ Kaasamiseminaril arvati, et meetet võiks rakendada peale Ida-Virumaa õpetajate kõrgema palga rakendumist. Samuti leiti, et haridustöötajad oleksid sellega nõus kui meede rakendatakse kõigile valla töötajatele. Pakuti välja ettepanek, et 0,5 palka võiks lasteaedadest kaotada, kui töökorraldus jääks samaks (2+1). Mitmel juhul leiti, et toimivat lahendust ei peaks muutma.

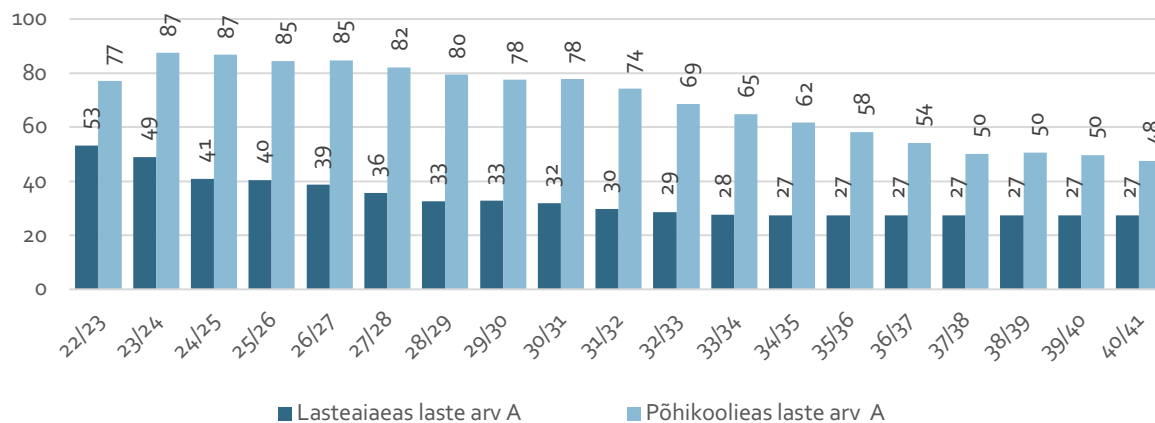
¹⁷ Mäetaguse köökide ühendamisele oli nii poolt- kui vastuhääli.

Lisa 1 Rahvastikuprognosis piirkondades

lisaku piirkond

Illuka piirkond

Mäetaguse piirkond

